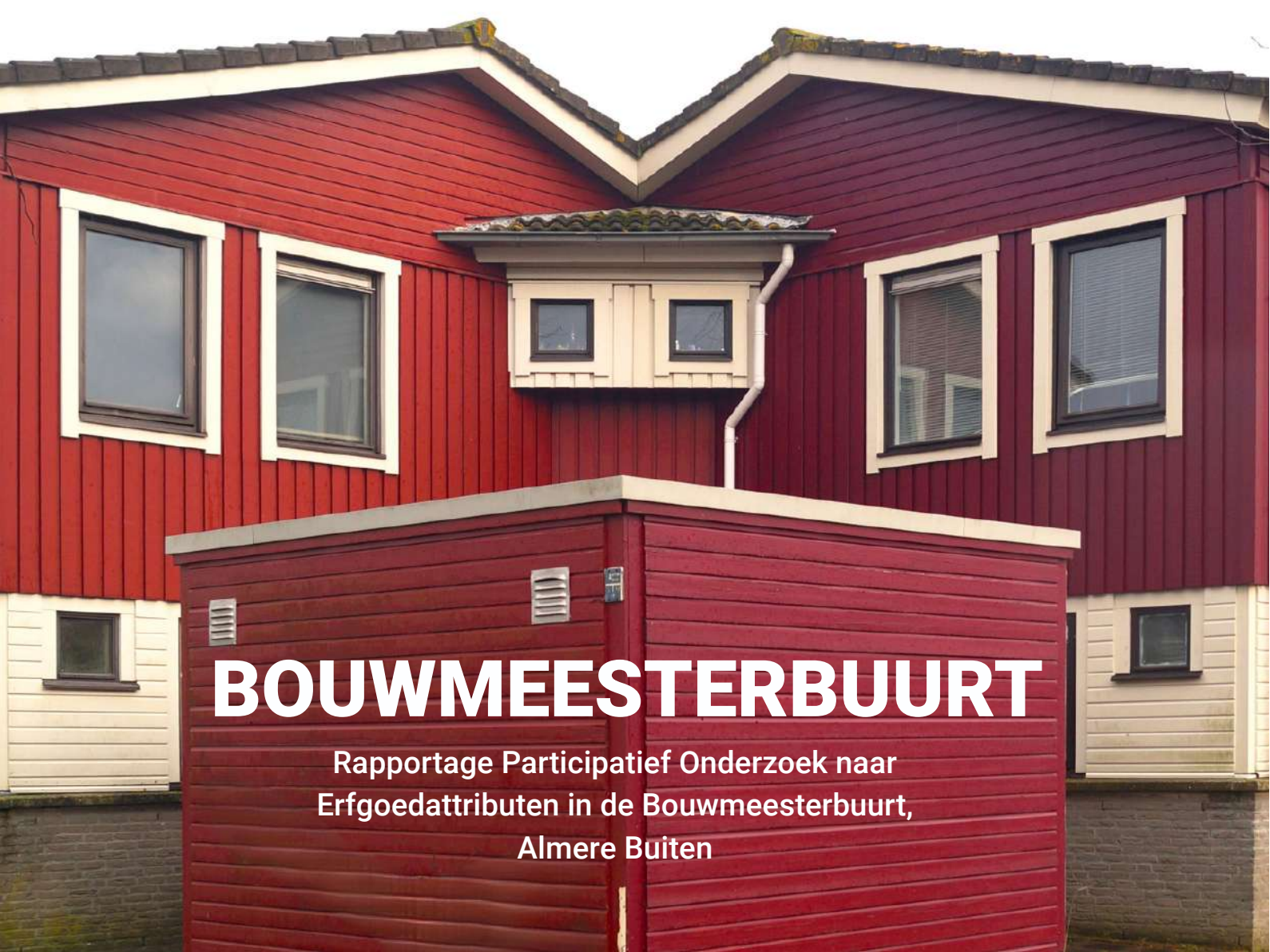

wijk wijzer

BOUWMEESTERBUURT

Rapportage Participatief Onderzoek naar
Erfgoedattributen in de Bouwmeesterbuurt,
Almere Buiten

WijkWijzer

Rapportage Participatief Onderzoek naar erfgoedattributen in de Bouwmeesterbuurt, Almere Buiten

Deze publicatie is onderdeel van het onderzoeksproject 'Cowaardenen door Digitaal Participeren', uitgevoerd door afdeling Heritage & Architecture van Faculteit Bouwkunde, TU Delft met subsidie van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, in kader van het Faro uitvoeringsprogramma. Betrokken onderzoekers zijn: Rienje Veenhof en Lidwine Spoormans.

Tekst: Rienje Veenhof

Redactie: Lidwine Spoormans

Lay-out en webdesign: Laura Spoelstra

Afbeelding op de omslag: Rienje Veenhof

©TU Delft, 2025

Inhoud

1. Introductie.....	4
2. Onderzoeksmethode.....	8
3. Respondenten.....	12
4. De Bouwmeesterbuurt – De buurt.....	14
5. Het groenen de straat – Collectieveruimte.....	19
6. Rondom de woning – Gebruikersperspectief.....	23
7. De woning – Gebruikersperspectief.....	28
8. Materialen – Materiaalgebruik en details.....	33
9. Gelabelde antwoorden per attribuutcategorie.....	38
10. Veel voorkomende steekwoorden.....	43
11. Vergelijken van locals en professionals.....	44
12. Synthese.....	46
Literatuur.....	50
Bijlagen.....	52

1. Introductie

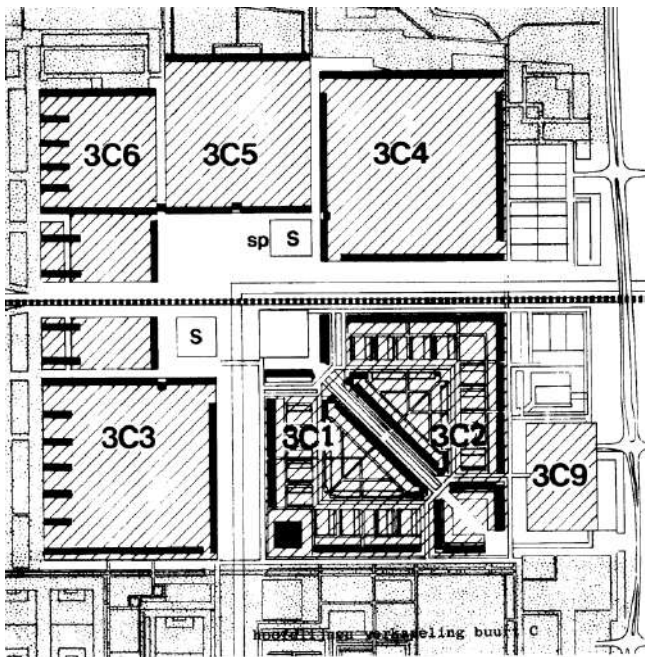
De Bouwmeesterbuurt is een voorbeeld van een rationele typologie binnen de Nederlandse laagbouw uit de jaren '70 en '80. Dit is weerspiegeld in het rechte, symmetrische stratenpatroon en de herhaling van dezelfde voorgevels. In deze periode werd veel geëxperimenteerd met houtskeletbouw. Hoewel de woningen in de Bouwmeesterbuurt een betonnen hoofddraagconstructie hebben, zijn de gevels met een houten constructie en bekleding een opvallend kenmerk. Dit rapport beschrijft de resultaten van participatief onderzoek m.b.v. de WijkWijzer in een deel van de Bouwmeesterbuurt. Dit deel, beschreven in Sectie 2, is gekozen voor onderzoek vanwege de aanstaande renovaties van de woningen. De WijkWijzer is een wandel-enquête en is opgesteld en verspreid door de TU Delft en woningcorporatie Ymere. Het doel van de enquête is om de erfgoedattributen van de Bouwmeesterbuurt te documenteren en evalueren, gezien door de ogen van diverse gebruikers, zoals bewoners, bezoekers en erfgoed- en woningprofessionals. Terwijl erfgoedonderzoek traditioneel vaak gericht is op monumentale gebouwen en historische kenmerken, richt dit onderzoek zich juist op alledaags en jong erfgoed en de veelheid aan kwaliteiten die daarbij horen. Inzicht in hoe bewoners en andere belanghebbenden de kenmerkende aspecten van hun wijk beschouwen, is essentieel voor het herkennen, begrijpen en vastleggen van de erfgoedwaarde en om deze attributen te beschermen in de toekomst.

Dit rapport is als volgt opgebouwd. Sectie 2 licht de onderzoeksmethode toe. Sectie 3 beschrijft het aantal respondenten en hun rollen. In secties 4 t/m 8 presenteren we de resultaten van de gesloten en open vragen op vijf schaalniveaus: de wijk, de plantsoenen en de straat, de ruimte rondom de woning, de woning en de materialen. De resultaten van het natural language model worden besproken in sectie 9. In sectie 10 worden de antwoorden van lokale en professionele respondenten met elkaar vergeleken. Sectie 11 concludeert het rapport met een bespreking van de drie belangrijkste 'buurticonen' van de Bouwmeesterbuurt.

De Bouwmeesterbuurt, Almere-Buiten

De Bouwmeesterbuurt is aan het einde van de jaren '80 gerealiseerd door de Woningbouwvereniging Almere. In de Bouwmeesterbuurt is een mix van rijtjeswoningen, appartementen en hoekwoningen te vinden. In het onderzoeksgebied (zie Figuur 1.1 en Figuur 1.2 voor het onderzoeksgebied) zijn grofweg de helft van de woningen koopwoningen. De andere helft zijn huurwoningen in eigendom van woningcorporatie Ymere. De Bouwmeesterbuurt bestaat uit verschillende 'kwadranten', elk ontworpen door een andere architect. Het kwadrant van dit onderzoek (3C3), is ontworpen door architectenbureau Reus en Leeuwenkamp uit Alkmaar. In dit kwadrant staan rond de 390 woningen en wonen zo'n 900 mensen.

De Bouwmeesterbuurt werd, net als de rest van Almere, in een leeg polderlandschap gebouwd. Alleen de grachten, wegen en busbaan lagen er op het moment dat de eerste huizen werden gebouwd. In het ontwerp van de buurt is veel aandacht besteed aan het creëren van voldoende groenzones, sportvelden en parken. In de hele buurt worden de randen van de kwadranten begrensd door woningen, behalve langs de westrand bij de Lieven de Keystraat: hier moest het mogelijk blijven om gemakkelijk de natuur bij de Lage Vaart te bereiken (Woningbouwvereniging Almere, 1984).

Figuur 1.1: Kwadranten van de Bouwmeesterbuurt. Bron: HERarchitecten, Ymere contributors (2017), Centraal Bureau voor de Statistiek (2023). Kaart door auteur.

Figuur 1.2: Locatie van het onderzoeksgebied in de Bouwmeesterbuurt. Bron: Open Street Map contributors (2017), Centraal Bureau voor de Statistiek (2023). Kaart door auteur.

Vanaf de jaren '70 kwam er meer aandacht voor groen in de woonomgeving, waarbij buurten werden ingepast binnen een bestaande groenstructuur (Nationale Woningraad, 1989). In dit deel van de Bouwmeesterbuurt heeft dat vorm gekregen in verschillende stukken openbaar groen. Daarnaast hebben de meeste woningen in dit gebied een relatief grote achtertuin (zie Figuur 1.3). Ook het scheiden van vervoersstromen was populair. Dat gebeurde vaak door verschillende soorten vervoer elk een eigen ontsluitingsweg te geven. De bus kreeg een aparte busbaan, en er waren aparte routes en wegen voor 'langzaam verkeer' (voetgangers en fietsers) en autoverkeer.

Figuur 1.3: Grote tuinen zijn een kenmerk van de Bouwmeesterbuurt. Bron: Wonen in Beeld.

Vanaf het einde van de jaren '60 kwam er meer aandacht voor kwaliteit en diversiteit in de sociale woningbouw. Er werden verschillende woningtypes door elkaar gebouwd. Zo wilde men een gemengde buurt krijgen die geschikt was voor verschillende soorten huishoudens, zoals gezinnen, ouderen, en alleenstaanden. Dit geldt ook voor de woningen in dit deel van de Bouwmeesterbuurt. Er zijn eengezinswoningen, maar ook kleinere appartementen die oorspronkelijk voor ouderen bedoeld waren.

Kenmerkend voor de woningbouw uit de jaren '70 en '80 is de plaatsing van de keuken aan de voorkant van het huis. Een deel van de woningen in de Bouwmeesterbuurt heeft dit ook. Door de keuken op een andere plek in het huis te zetten, hoopte men het isolement van de huisvrouw in de keuken te verminderen. Tegelijkertijd kon zij vanaf de voorkant van het huis buiten spelende kinderen beter in de gaten houden (Ubink & Van der Steeg, 2011, p. 138). Opvallend aan de woningen in de Bouwmeesterbuurt zijn de verschillende dakvormen. Sommige huizen hebben een 'dubbel', verspringend dak, terwijl bij andere huizen de nok ver naar de voorkant van het huis is gebracht.

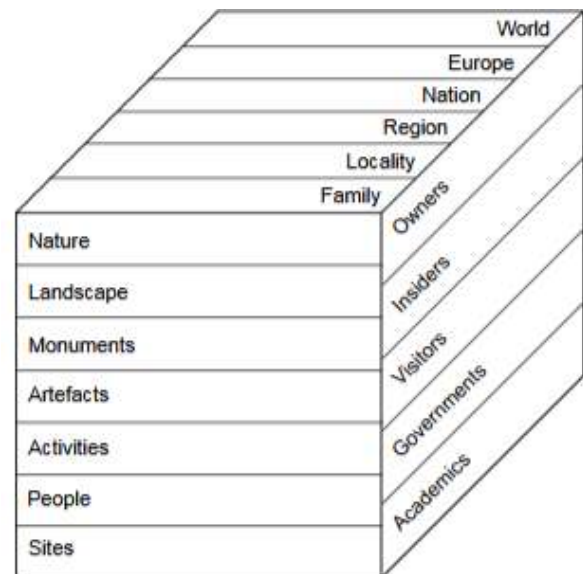
Figuur 1.4: De Bouwmeesterbuurt in oorspronkelijke kleuren (1989). Bron: Wonen in Beeld.

Een in het oog springend kenmerk van de Bouwmeesterbuurt is het gebruik van hout. Deze bouwstijl is geïnspireerd op architectuur uit Scandinavië. Men wilde de buurt een vriendelijke uitstraling geven door het hout in lichte, vrolijke kleuren te schilderen. Het hout was echter ook een financiële keuze, omdat dit goedkoper was dan baksteen. Voor de kleuren heeft het eerste ontwerp zich gehouden aan typisch Scandinavische kleuren: lichtgeel, -blauw en -groen (zie Figuur 1.4). Andere kenmerkende kleuren van onze noorderburen (okergeel, donkerrood) werden in eerste instantie overgeslagen omdat ze te 'somber' waren (Nationale Woningraad, 1989). Later zijn sommige huizen alsnog donkerrood geschilderd.

2. Onderzoeksmethode

Ontwerp en verspreiding

De WijkWijzer is ontworpen als een interactieve wandel-enquête, die deelnemers online invullen op een smartphone of PC. De deelnemers worden uitgenodigd om hun mening te delen over kenmerken die ze tegenkomen tijdens een wandeling door hun buurt. De WijkWijzer bestaat uit een vaste set vragen die in alle casestudies van het project van de TU Delft hetzelfde blijft, aangevuld met een beperkt aantal variabele vragen die kunnen worden afgestemd op de informatiebehoeften van de betrokken partners. In het geval van de Bouwmeesterbuurt heeft de woningcorporatie Ymere enkele vragen toegevoegd over de veranderingen die mensen graag zouden zien aan hun woning en hun woonomgeving. Screenshots van de enquête zijn te zien in Figuur 2.2. De WijkWijzer is te bekijken via wijkwijzer.tudelft.nl/app/bouwmeesterbuurt

*Figuur 2.1: De heritage cube van Howard.
Bron: Spoormans, 2023.*

Bij het ontwerp van de WijkWijzer is gebruik gemaakt van het concept van de 'heritage cube' van Howard (2003). In deze conceptuele benadering van de waardering van erfgoed wordt onderscheid gemaakt tussen drie dimensies van erfgoed: stakeholders, attributen en schaalniveaus. De stakeholders omvatten de verschillende groepen mensen die in enige mate met de buurt te maken hebben. Dit kunnen bewoners zijn, maar ook bezoekers of erfgoed- en woonprofessionals. Om dit in kaart te brengen, worden respondenten gevraagd naar hun belangrijkste rol(len) met betrekking tot de case study. Dit onderscheid is belangrijk, omdat de blik van verschillende stakeholders op erfgoed wordt gemedieerd door hun rol, bijvoorbeeld door gebruikerservaring of door professionele kennis (Fairclough, 2009).

De attributen zijn de dingen die mensen opmerken en waarderen (of juist niet waarderen). Dit kunnen tastbare objecten zijn, zoals een dak of balkon, maar ook ontastbaar, zoals een herinnering. Samen met de reden waarom ze deze attributen waarderen (de waarde) bepaalt dit de erfgoedwaardering (Veldpaus, 2015). Attributen kunnen bestaan uit meerdere sub-attributen die naar hetzelfde concept verwijzen (het attribuut 'sfeer' kan bijv. bestaan uit sub-attributen 'gezellig', 'vredig' en 'beschut'). De attributen worden vervolgens weer ingedeeld in 10 attribuutcategorieën. Deze worden beschreven in de volgende sectie van dit hoofdstuk.

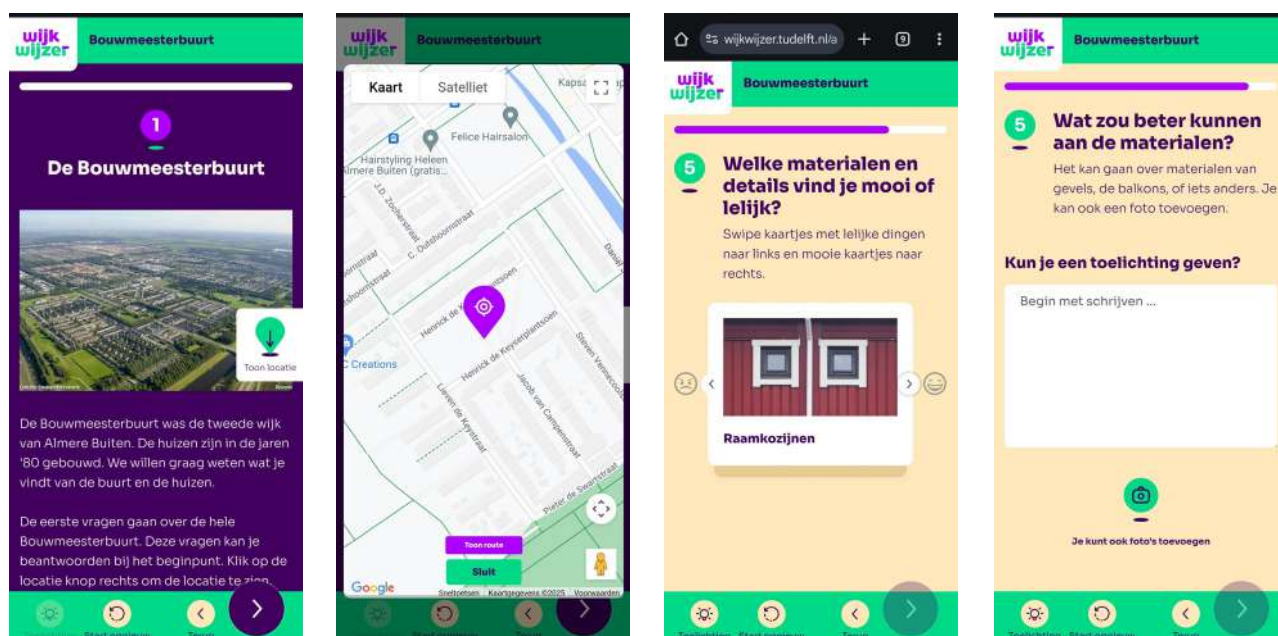
Het schaalniveau refereert naar de ruimtelijke schaal waarop een attribuut van belang is. Om dit in kaart te brengen zijn de vragen gegroepeerd in hoofdstukken op basis van schaalniveau, beginnend bij het schaalniveau van de hele buurt, steeds verder inzoomend tot het niveau van de materialen.

De WijkWijzer is een digitale survey, die onafhankelijk door respondenten (zonder bijzijn van de onderzoeker) wordt ingevuld. Er is voor deze vorm gekozen vanwege het gemak waarmee deze kan worden uitgebreid naar een groter aantal respondenten en andere contexten. Daarnaast biedt een digitale survey de mogelijkheid om een breed scala aan deelnemers te bereiken die vervolgens de vragenlijst op hun eigen tempo en op een voor hen geschikte tijd kunnen invullen (Rea & Parker, 2014).

Gebaseerd op ervaringen met eerdere survey technieken (Spoormans, 2024), zijn er enkele aanpassingen toegepast op de WijkWijzer, gebaseerd op het handboek van Rea & Parker (2014). Zo worden gesloten vragen, die men makkelijk en snel kan invullen, afgewisseld met open vragen, die meer tijd kosten om in te vullen. Deze gesloten vragen kunnen een 'swipe' vraag zijn (zie Figuur 2.1), waarbij de respondent kaartjes met foto's naar links (negatief) of rechts (positief) veegt. Daarnaast kan een gesloten vraag ook een optie-vraag zijn (zie Figuur 2.2), waarbij de respondent termen uit een lijst kan kiezen die het beste de kwaliteiten van de buurt of woning beschrijven. Deze kunnen in een lijst met positieve of negatieve kenmerken worden gezet. Hierbij kan de respondent ook eigen termen toevoegen, als hij of zij het gevoel heeft dat deze ontbreken in de lijst. Bij de open vragen is er ook de optie om foto's te verzenden, als de respondent dat fijner vindt dan teksten te typen.

Om meer structuur aan te brengen in de survey, zijn de vragen ingedeeld in hoofdstukken met een bepaald onderwerp, die ook corresponderen met de bovengenoemde schaalniveaus. Per hoofdstuk is er achtergrondinformatie beschikbaar over de geschiedenis en het ontwerp van de buurt. Daarnaast wordt de WijkWijzer gemaakt met een voorziene maximale duur van 15 minuten. De vragen worden zo open en neutraal mogelijk geformuleerd, zodat het antwoord van respondenten niet in een bepaalde richting wordt gestuurd, maar juist de oprechte mening van de respondent reflecteren. Ten slotte wordt de formulering van de vragen gecontroleerd op vaag taalgebruik en een B1 taalniveau, zodat de survey voor de meeste mensen goed te begrijpen is.

De WijkWijzer is in het onderzoeksgebied verspreid via brieven, flyers en sociale media (zie Bijlage 1 voor de flyer). Respondenten konden de enquête invullen tussen 12 en 28 februari, 2025.

Figuur 2.2: Een selectie van screenshots van de WijkWijzer. Elk hoofdstuk begint met een tekstje met informatie over de buurt en de locatie waar men naartoe moet lopen.

Analyse

De resultaten van de WijkWijzer hebben twee vormen: antwoorden op open en gesloten vragen. De analyse van de gesloten vragen en antwoorden zijn hetzelfde als bij een 'traditionele' enquête. De resultaten worden per vraag en schaalniveau geaggregeerd en geanalyseerd. Bij de gesloten vragen is er ook de mogelijkheid voor respondenten om een eigen antwoord in te vullen wanneer de gewenste optie niet in de vooraf vastgestelde keuzes staat. Deze inzendingen worden apart beoordeeld.

De open vragen worden geclassificeerd in tien attributencategorieën met behulp van een natural language model. Hiervoor is een Nederlands RoBERTa-model gebruikt: RobBERT (Delobelle et al., 2020). De methode voor het categoriseren van erfgoedteksten is gebaseerd op Bai et al. (2021 a; b). Het model is getraind met een gelabelde dataset uit eerder onderzoek naar erfgoedattributen van alledaagse woonomgevingen in Nederland (Spoormans, 2023). Het model deelt de open antwoorden van respondenten, of 'quotes', in een top-3 van de meest waarschijnlijke attributencategorieën waar die quote toe behoort. Hierbij is het resultaat wel steeds gecontroleerd om de nauwkeurigheid van het model te controleren.

Uit dit eerdere onderzoek komen ook de 10 attributencategorieën voort die worden gebruikt in dit onderzoek (zie Figuur 2.3). Deze 10 categorieën bieden een brede blik op erfgoed en erfgoedwaarden. Het kunnen zowel tastbare attributen zijn, zoals een gevel of een plein, als 'ontastbare' attributen zoals een evenement of een herinnering. Echter, vaak zijn tastbare en ontastbare attributen met elkaar verbonden, een evenement vindt bijvoorbeeld plaats op een plein, en het onderscheid tussen deze twee is niet altijd eenduidig (Cotte, 2021). De werking van het natural language model is geëvalueerd aan de hand van nauwkeurigheidsscores, F1-scores en confusion-matrices. De classificatie biedt inzicht in de typen onderwerpen die vaak worden genoemd binnen specifieke attributencategorieën. Daarnaast worden de meest genoemde n-grams (woordcombinaties van één, twee of drie woorden) per categorie bekeken en in een netwerk weergegeven (zie sectie 10). Dit geeft inzicht in de meest genoemde steekwoorden binnen de categorieën en in de manier waarop de verschillende attribuuttypes met elkaar verbonden zijn.

Voor de kwalitatieve analyse worden de sub-attributen in de antwoorden geanalyseerd om de belangrijkste attributen te identificeren die de waardering van respondenten het meest beïnvloeden. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen een 'meerderheidsvisie'—attributen die door relatief veel respondenten worden genoemd—en een 'minderheidsvisie'—attributen die door slechts enkele respondenten worden benoemd, maar die een afwijkend perspectief bieden. Deze attributen worden besproken, waarna uiteindelijk drie 'buurticonen' van de Bouwmeesterbuurt worden gekozen. In de selectie van buurticonen zijn verschillende attributen gecombineerd en de selectie is niet zuiver kwantitatief. Het zijn thema's die vaak naar voren komen in de antwoorden en tegelijkertijd kenmerkende attributen van de Bouwmeesterbuurt vormen. Op deze manier beoogt dit rapport een samenhangend beeld te schetsen van hoe respondenten de erfgoedattributen in de Bouwmeesterbuurt zien.

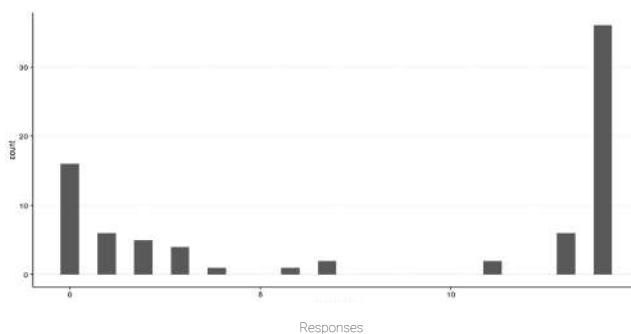
Verhaal	intangible v tangible	narratieven, herinneringen, verhalen, geschiedenis
Identiteit		herkenbaar/typerend voor bijv. verschijning, geschiedenis, bewonersgroep(en)
Collectiviteit		sociale contacten, gedeelde activiteiten
Activiteit		activiteiten, evenementen, gebruik
Verschijsning		esthetiek, materiaalgebruik, onderhoud, visuele elementen
Comfort		gebruikerservaringen, woonplezier en -comfort, binnenklimaat
Ruimte		(relatie tussen) fysieke en perceptuele ruimtelijke eigenschappen
Infrastructuur		logistieke inrichting, routes, specifiek grondgebruik
Locatie		specifieke plekken
Object		voorwerp, component

Figuur 2.3: Beschrijving van de 10 attributcategorieën. Figuur door auteur.

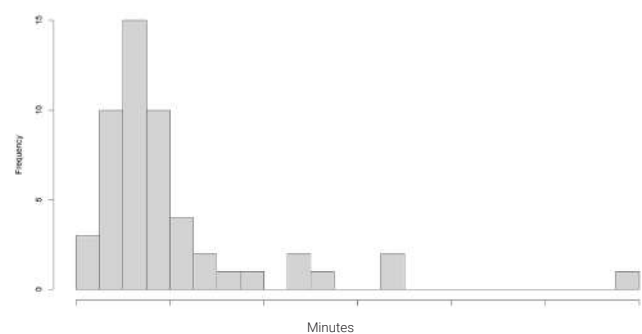
3. Respondenten

Van de 79 mensen die de enquête hebben geopend, hebben 63 ten minste één vraag beantwoord. Van deze 63 respondenten voltooiden 42 de volledige enquête, terwijl 21 mensen eerder stopten (Figuur 3.1). De onderstaande figuur toont de laatst-beantwoorde vraag van respondenten. De meeste mensen zijn ofwel niet begonnen met de enquête en stopten bij vraag 0, of ze voltooiden de complete enquête en stopten bij vraag 13 of 14 (vraag 14 is optioneel). In totaal zijn er 332 'quotes' als antwoorden op de open vragen ingezonden.

Gemiddeld deden respondenten er ca. 20 minuten over om de enquête te voltooien. De snelste respondent deed er 3,7 minuten over. De langzaamste respondent had maar liefst 116 minuten nodig om de enquête te voltooien (Figuur 3.2). Deze laatste waarde lijkt een foutieve meting te zijn, aangezien deze ver van de andere tijden afligt.

Figuur 3.1: Het aantal respondenten (y-as) per laatst-beantwoorde vraag (x-as)

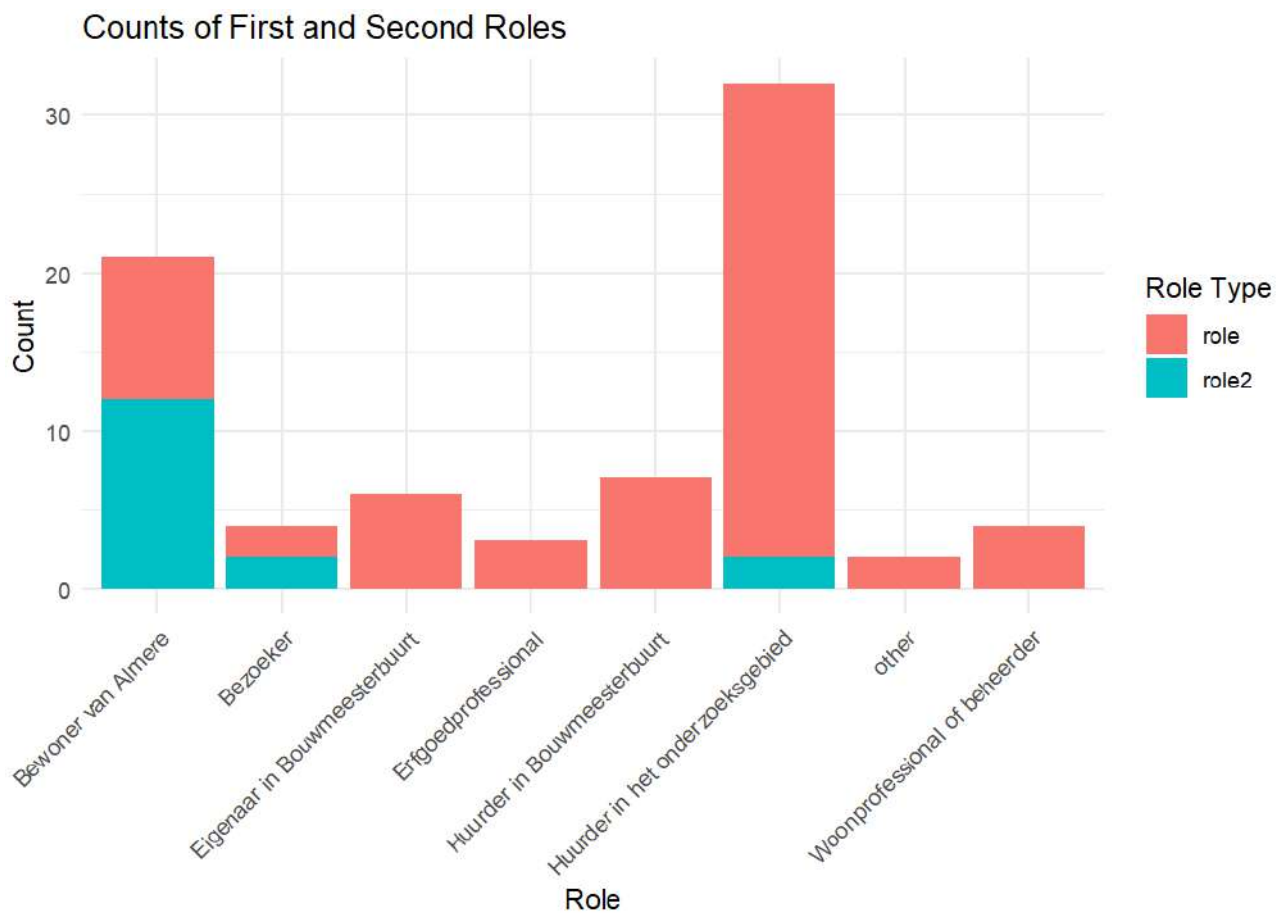

Figuur 3.2: Histogram met de verdeling van de respondenten over de hoeveelheid benodigde minuten om de enquête te voltooien.

Een nadeel van de het digitaal uitzetten van de WijkWijzer is dat het niet controleerbaar is of respondenten daadwerkelijk de wandeling door de buurt hebben gemaakt tijdens het beantwoorden van de vragen. De snelheid waarmee sommige respondenten de vragenlijst hebben voltooid, suggereert dat niet iedereen de wandeling heeft uitgevoerd. Anderzijds is het wandelen voor bewoners die de wijk zeer goed kennen niet essentieel voor het goed beantwoorden van de vragen. Daarnaast is het niet mogelijk om te verifiëren of de vragen door iedereen goed zijn begrepen. Dit speelt vooral bij de gesloten meerkeuzevragen, waar sommige antwoorden als positief zijn aangegeven terwijl de formulering eerder op een negatieve interpretatie duidt, en vice versa. Zo heeft iemand 'achterstallig onderhoud' aangegeven als positief aspect van de openbare ruimte. Dit kan duiden op misinterpretatie of onzorgvuldige beantwoording, wat invloed kan hebben op de betrouwbaarheid van de resultaten. Omdat het om een zeer klein aantal antwoorden gaat, zijn deze resultaten wel opgenomen in dit rapport, maar is tegelijkertijd ook rekening gehouden met mogelijke interpretatieverschillen.

Rollen

In lijn met onze verwachtingen zijn de meest voorkomende rollen 'huurder in het onderzoeksgebied' en 'bewoner van Almere' (Figuur 3.3). Het aantal mensen dat zichzelf omschrijft als professional op het gebied van erfgoed, de gebouwde omgeving of architectuur is beperkt, wat erop wijst dat de meeste mensen die de enquête invulden geen professionele relatie met deze wijk hebben, maar gebruiker zijn. De categorie 'anders' bestond grotendeels uit respondenten die zichzelf als 'bewoner buiten het onderzoeksgebied' omschreven. Zij zijn bij de categorie 'bewoner van Almere' gevoegd. Eén persoon noemde bij 'anders' een professionele rol die onder 'woonprofessional of beheerder' vallen.

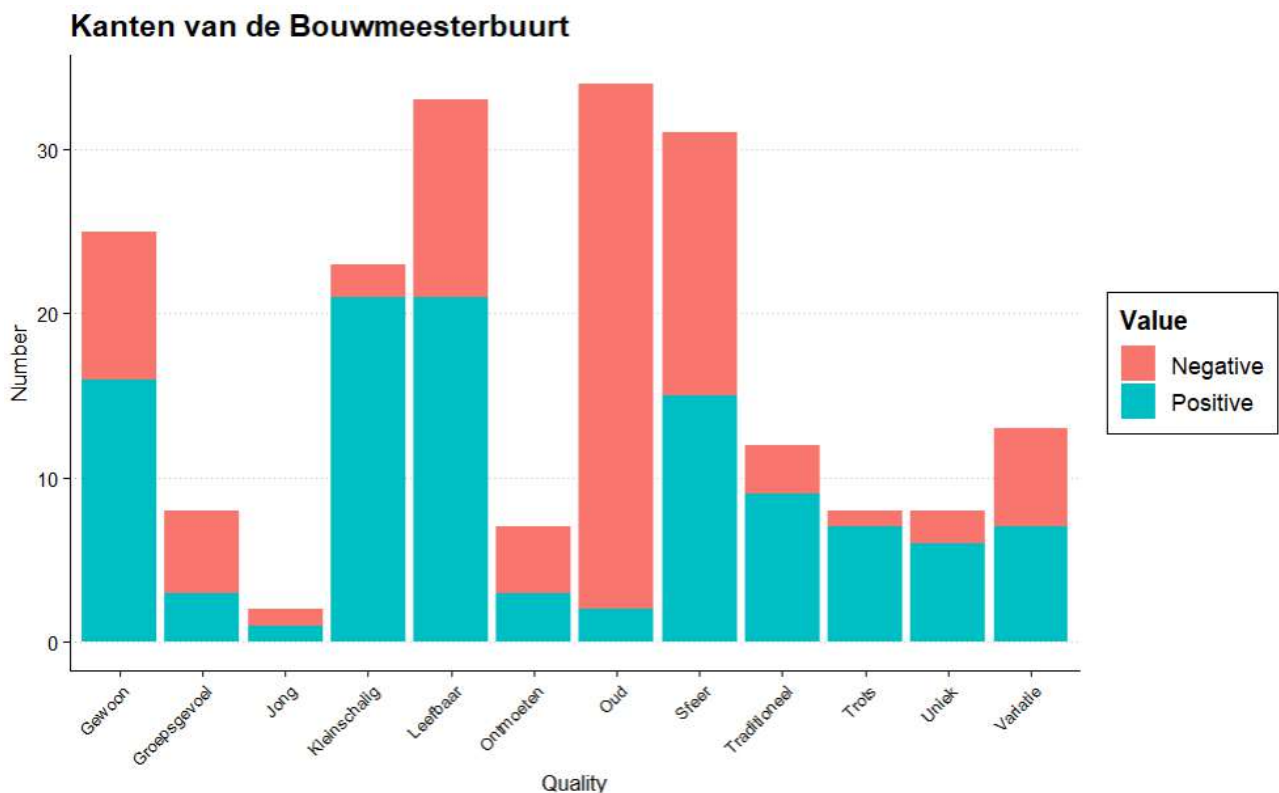

Figuur 3.3: Aantal respondenten per rol. Respondenten konden maximaal 2 rollen aangeven. De rode staafdiagrammen laten de primaire rol zien, de blauwe staafdiagrammen de secundaire rol.

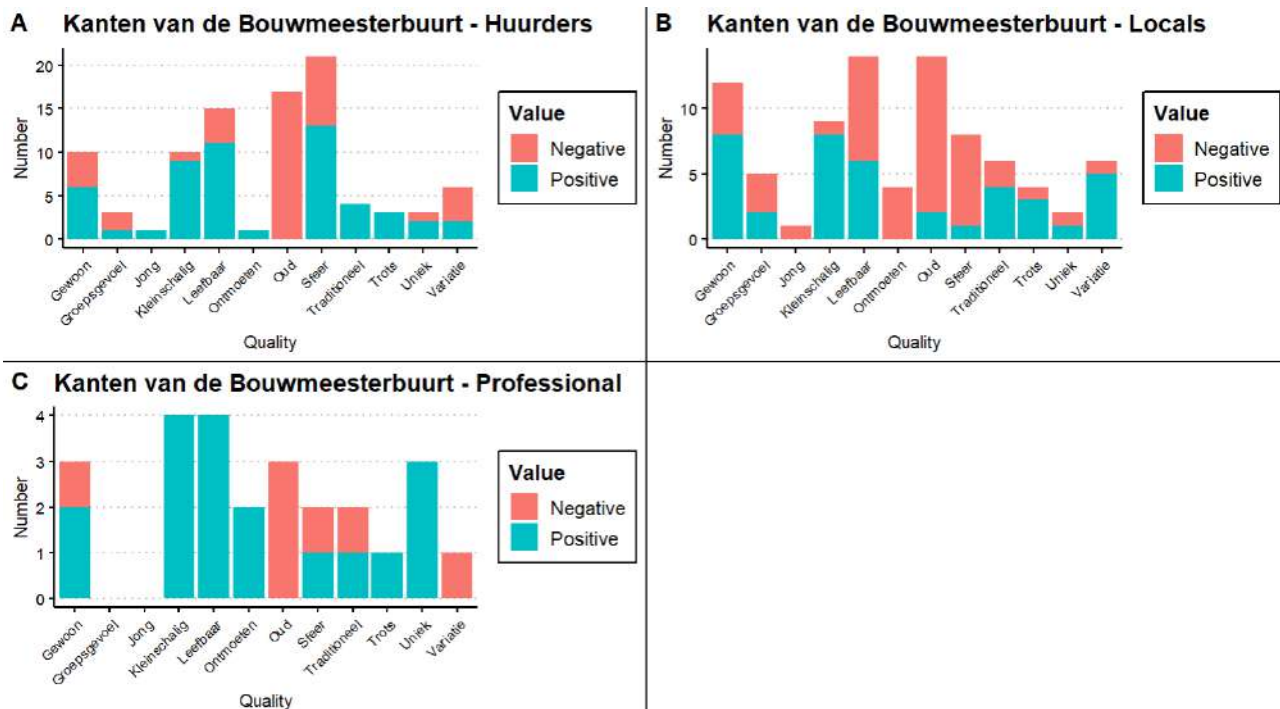
4. De Bouwmeesterbuurt – De buurt

Kanten van de Bouwmeesterbuurt

De onderstaande grafieken (Figuur 4.1, 4.2) tonen de antwoorden op de eerste vraag: Welke woorden passen bij de goede en slechte kanten van de Bouwmeesterbuurt?. Hierbij vallen een aantal aspecten op. Ten eerste wordt de ouderdom van de buurt het vaakst aangemerkt door respondenten, waarbij bijna iedereen dit als negatief beschouwt. Daarnaast worden de aspecten 'leefbaarheid' en 'sfeer' vaak benoemd. De leefbaarheid wordt grotendeels positief beoordeeld, terwijl de sfeer grotendeels negatief wordt beoordeeld. Over het algemeen geldt dat de aspecten die positiever worden beschouwd te maken hebben met de stedenbouwkundige opzet van de buurt ('kleinschalig', 'leefbaar', 'traditioneel'). Minder vaak genoemde aspecten en aspecten die relatief negatief worden geëvalueerd hebben te maken met de sociale cohesie binnen de wijk ('sfeer', 'groepsgevoel', 'ontmoeten').

Figuur 4.1: Hoeveelheid en waardering van mogelijke antwoordopties op de vraag: Welke woorden passen bij de goede en minder goede kanten van Schoolwerf?

Figuur 4.2: Hoeveelheid en waardering van de antwoorden, gesplitst op basis van rol.

Naast de resultaten van de vooraf ingestelde opties, werden er ook 36 extra antwoorden ingediend door respondenten, 11 positief en 25 negatief (zie Tabel 4.1 hieronder). Twee attributen komen hier duidelijk naar voren: het groen en de staat van het onderhoud. Dit duidt erop dat ook deze kenmerken een rol spelen in de Bouwmeesterbuurt, naast de leefbaarheid, ouderdom en sfeer. Het groen wordt meestal als een positief aspect aangedragen, terwijl onderhoud voornamelijk negatief wordt genoemd. Daarnaast wordt de rust in de buurt meermaals genoemd als positief aspect. Ten slotte worden sociale problematiek en (een gevoel van) onveiligheid meermaals genoemd.

Tabel 4.1: Eigen inzendingen door respondenten bij de vraag.

Positief	Negatief
Betaalbaar	Achterstandswijk
Rustig (2x)	Achterstand
Rustige buurt	Niet leefbaar
Ruim opgezet	Rustig
Achterstallig onderhoud	Verpaupering
Groen	Grijs gebied
Groene omgeving	Gevoel van onveiligheid
Groene wijk	Onveilig
Veel groen	Gebrekkig onderhoud gemeentegroen
Gemoedelijk	Gebrekkig onderhoud tuinen
	Groen
	Onsamenhangend geheel
	Versteend
	Verwaarloosd
	Opfrisbaar
	Weinig mooi groen
	Overlast
	Onkruid
	Ratten
	Stoep
	Vuil op straat
	VvE
	Wietlucht
	Zwerfvuil en afvaldumping

Attributen van de Bouwmeesterbuurt

Om beter te begrijpen welke attributen respondenten associëren met de wijk, werd hen gevraagd naar hun favoriete plek. De antwoorden kunnen worden samengevat in een aantal attributen, die in Tabel 4.2 worden weergegeven. De meerderheidsvisie bevat attributen die meerdere keren genoemd zijn, terwijl de minderheidsvisie juist attributen beschrijft die minder vaak worden genoemd, maar een afwijkend standpunt bevatten.

Figuur 4.3: Groen speelt een belangrijke rol in de Bouwmeesterbuurt. Bron: auteur.

Een belangrijk attribuut in de antwoorden relateert aan de aanwezigheid en waardering van groen en water in de buurt. Dit kan in drie aparte attributen worden opgesplitst: het bosgebied tussen de Lage Vaart en de buurt, het water (o.a. van de singel en de vaart) en de plantsoenen. Het grootste deel van de respondenten noemt één van deze attributen als favoriete plek. De aanwezigheid van groen en water is een belangrijke eigenschap van de buurt en speelt een significante rol in de waardering. Toegang tot en zicht op het water en de groenvoorziening langs de Lage Vaart waren een uitgangspunt in het ontwerp van de buurt (Woningbouwvereniging Almere, 1984). Dit uitgangspunt wordt nog steeds herkend en gewaardeerd door de bewoners. De betekenis van groen voor de buurt benadrukt het belang van goed onderhoud. Respondenten geven aan dat ze ontevreden zijn over het beheer van het groen langs de vaart ("Het bos langs de vaart is mooi om te lopen. Alleen jammer dat er veel bomen worden gekapt. Want zo houden we geen natuur over. Er zouden meer bomen en planten moeten komen om het natuurlijker te maken in onze buurt") en de plantsoenen ("Ik woon aan het plantsoen wat vroeger een mooi plekje was. Helaas hebben ze eerst de rode steentjes eruit gehaald en vervangen door grijze tegels die scheef en los zitten. Mooie bomen moesten eruit en er ligt nu rommel, glas, afval. Voorheen was dat wel mijn favoriete plek."). Achterstallig onderhoud en verschraling van publiek groen is een vaker voorkomend probleem bij woonwijken uit deze periode, zo concluderen Quaedflieg & Mooij (2013) en Ubink & Van der Steeg (2011), al zijn er grote verschillen tussen buurten. Volgens hen speelt de organisatie van het beheer van het groen een cruciale rol in het behoud van de kwaliteit ervan, en zou verbetering hiervan een belangrijk onderdeel moeten zijn van eventuele verbeteringsplannen.

Gerelateerd aan het attribuut groen is de waardering voor de ruimte in de wijk. Meerdere respondenten benoemen de ruimtelijkheid van de wijk als hun favoriete aspect. Ook indirect aan ruimtelijkheid gerelateerde aspecten, zoals het uitzicht over de sportvelden, benadrukken de waardering van de ruimtelijke opzet van de wijk.

Ten slotte benoemen veel respondenten een 'eigen' plek als favoriete plek, zoals de eigen woning, straat of plantsoen. Eigendom speelt een belangrijke rol in de waardering van alledaagse woonwijken, zoals ook gevonden in eerder onderzoek (Spoormans, 2023). Dit kan gaan om juridisch eigendom (koopwoningen), gehuurd eigendom, of 'eigendom door nabijheid'. Dit laatste kan geïllustreerd worden door een antwoord van een respondent, die 'mijn eigen straat', als favoriete plek benoemt.

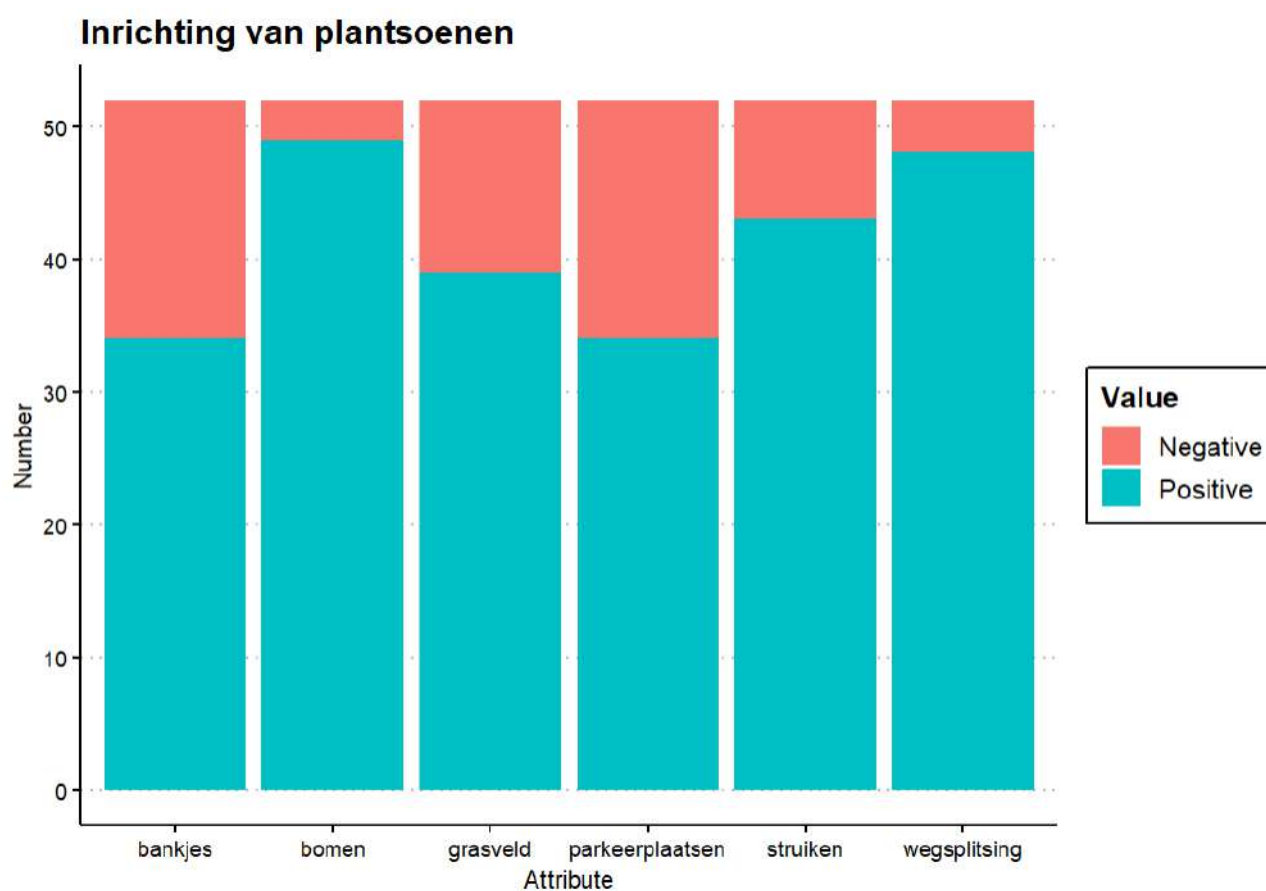
Tabel 4.2: Attributen en sub-attributen uit de open antwoorden op het schaalniveau van de buurt.

Attributen	Sub-attributen	Attribuut-categorie	Quote
Meerderheidsvisie			
Water	Langs de Lage Vaart, aan het water, groen rondom water, wandelen, fietsen, rustig	Locatie Activiteit	"Langs het water. Het is fijn en mooi om water te zien."
Bosgebied	Groen tussen de wijk en de vaart, bosgebied, wandelen, fietsen, wandelpad door het bos	Locatie Activiteit Infrastructuur	"Al het groen eromheen, vooral in de zomer is het bos hierbij mooi en groen"
Mijn 'eigen'	Eigen woning, eigen straat, plantsoen bij eigen woning	Locatie Identiteit	"Mijn eigen huis met hoge schutting in de tuin"
Parken	Plantsoenen, polderpark, Henrick de Keyser plantsoen	Locatie	"Singel bij Daniel Stalpaertstraat is mooi, met erg mooie bomen. Idem Henrick de Keyserplantsoen. Park langs de vaart ook mooi!"
Ruimte	Uitzicht, uitzicht over het sportpark, ruimtelijkheid	Ruimte Locatie	"Het ruimtelijke van het plantsoen"
Kinderboerderij	Hertenkamp, dierenboerderij	Locatie	"Het polder park, langs het water, het bos, de dierenboerderij in Bouwmeesterbuurt West"
Minderheidsvisie			
Jacob van Campenstraat	Bomen, verzorgd	Locatie Uiterlijk	"De leibomen in de Jacob van Campenstraat"
Winkelcentrum	Lidl, snackbar, winkels	Locatie	"Het plein met de snackbar, en de straat waar je uitkijkt over het sportpark"

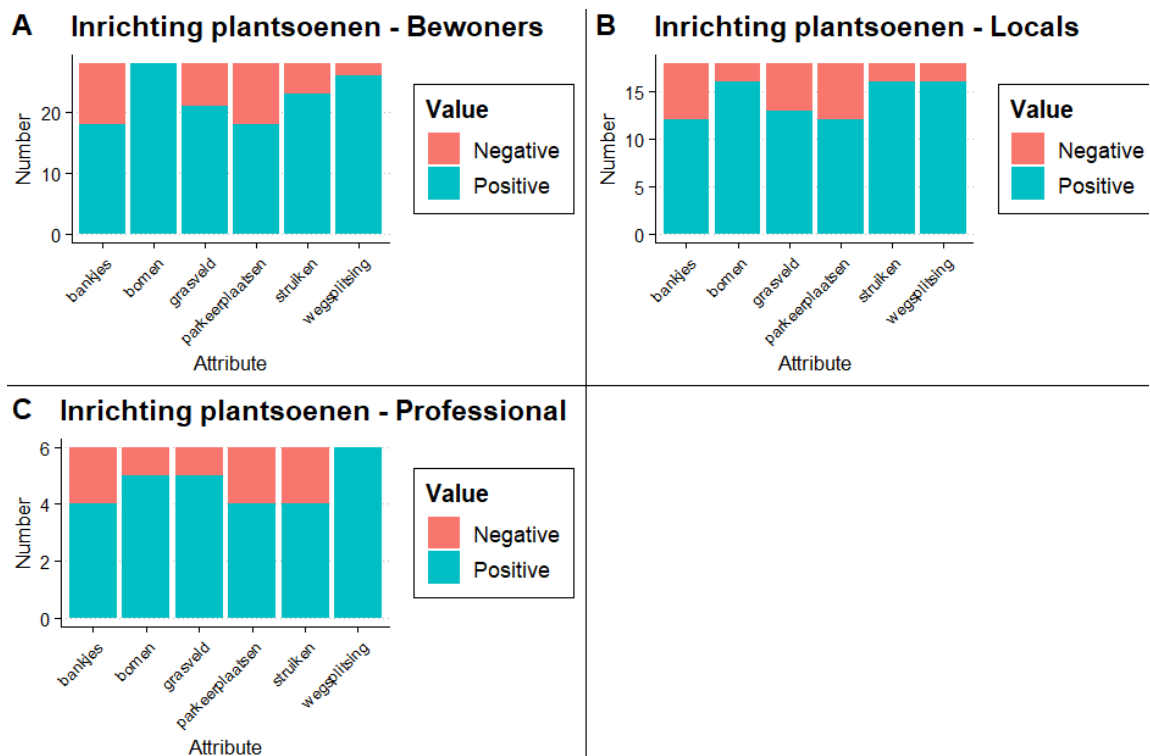
5. Het groen en de straat - Collectieve ruimte

Waardering van de inrichting van de plantsoenen

De grafieken Figuur 5.1 en 5.2 tonen de antwoorden op de vraag: “Wat vind je van deze dingen in en rond de plantsoenen?”. De antwoorden zijn overwegend positief. Wederom worden de verschillende groenvoorzieningen het meest gewaardeerd. ‘Wegsplitsing’ refereert hier naar de scheiding met bomen in de Jacob van Campenstraat (Figuur 5.3). Van de groenvoorzieningen wordt het grasveld het minst gewaardeerd. Parkeerplaatsen en bankjes worden beiden het minst positief beoordeeld, al is nog steeds de meerderheid van de respondenten positief.

Figuur 5.1: Antwoorden op de swipe vraag: Wat vind je van de volgende dingen in en rond de plantsoenen?

Figuur 5.2: Antwoorden op de swipe vraag, gesplitst naar rol.

Figuur 5.3: De wegsplitsing zorgt voor een brede straat met ruimte voor groen. Bron: auteur.

Attributen van de openbare ruimte

De enquête informeerde vervolgens via de vraag “Waarvoor zijn de plantsoenen voor jou het belangrijkste?” naar de belangrijkste functie van de plantsoenen en openbare ruimte (Tabel 5.1). Eén van de meest genoemde functies van de plantsoenen was het zorgen voor een groene uitstraling van de buurt. Dit lijkt vanzelfsprekend, maar in vergelijking met vergelijkbare buurten die onderzocht zijn met de WijkWijzer (zoals Schoolwerf), laat dit wel een verschil in waardering zien. Waar bij Schoolwerf juist sociale activiteiten (spelen, ontmoeten) het vaakst werden genoemd als belangrijkste functie, is dit bij de Bouwmeesterbuurt de groene uitstraling die vaker wordt genoemd. Bij de uitstraling wordt door enkele respondenten een onderscheid gemaakt tussen een mooie uitstraling in de lente en zomer, wanneer de bomen blad hebben en er bloemen zijn, en een ‘deprimerende’ uitstraling in de winter en herfst, wanneer het groen kaal is.

Een tweede functie van de plantsoenen die vaak wordt genoemd is het creëren van openheid en ruimte. De plantsoenen worden gewaardeerd omdat ze ruimte, uitzicht en privacy bieden aan de gebruikers. Dit kenmerk is verbonden met een derde kenmerk van de open ruimtes: de sfeer die ze bieden. Respondenten benoemen regelmatig de rustgevende en ontspannende sfeer van de plantsoenen. De (rustgevende) sfeer wordt ook door enkele respondenten benoemd als bevorderlijk voor de onderlinge contacten in de wijk en de saamhorigheid.

Ook activiteiten worden regelmatig genoemd, zij het in wat mindere mate dan in vergelijkbare buurten. Hier zijn de meest genoemde activiteiten: het spelen van kinderen, de hond uitlaten, (in de zon) zitten, wandelen en anderen ontmoeten.

Twee objecten die de respondenten waarderen en mooi vinden in de plantsoenen zijn de leibomen en het bollenveld met narcissen. Eén respondent geeft aan dat de leibomen daarnaast ook privacy bieden tegen inkijk van de overburen. Enkele respondenten zouden graag meer (verschillende) bloemen, bomen en wandelpaden zien om de plantsoenen diverser te maken.

Ten slotte betreft een laatste attribuut het onderhoud van de plantsoenen. Over het algemeen vinden respondenten het onderhoud van het groen onvoldoende, al zijn de meningen over bepaalde zaken verdeeld. De ene respondent is tevreden over de frequentie van het maaien, de ander zou graag zien dat er minder gemaaid zou worden. Voor sommigen is het uitlaten van de hond een van de belangrijkste functies van de plantsoenen, terwijl anderen ontevreden zijn over de overlast door honden en meer uitlaatveldjes willen. Veel respondenten geven aan dat de tafels en bankjes aan vernieuwing toe zijn.

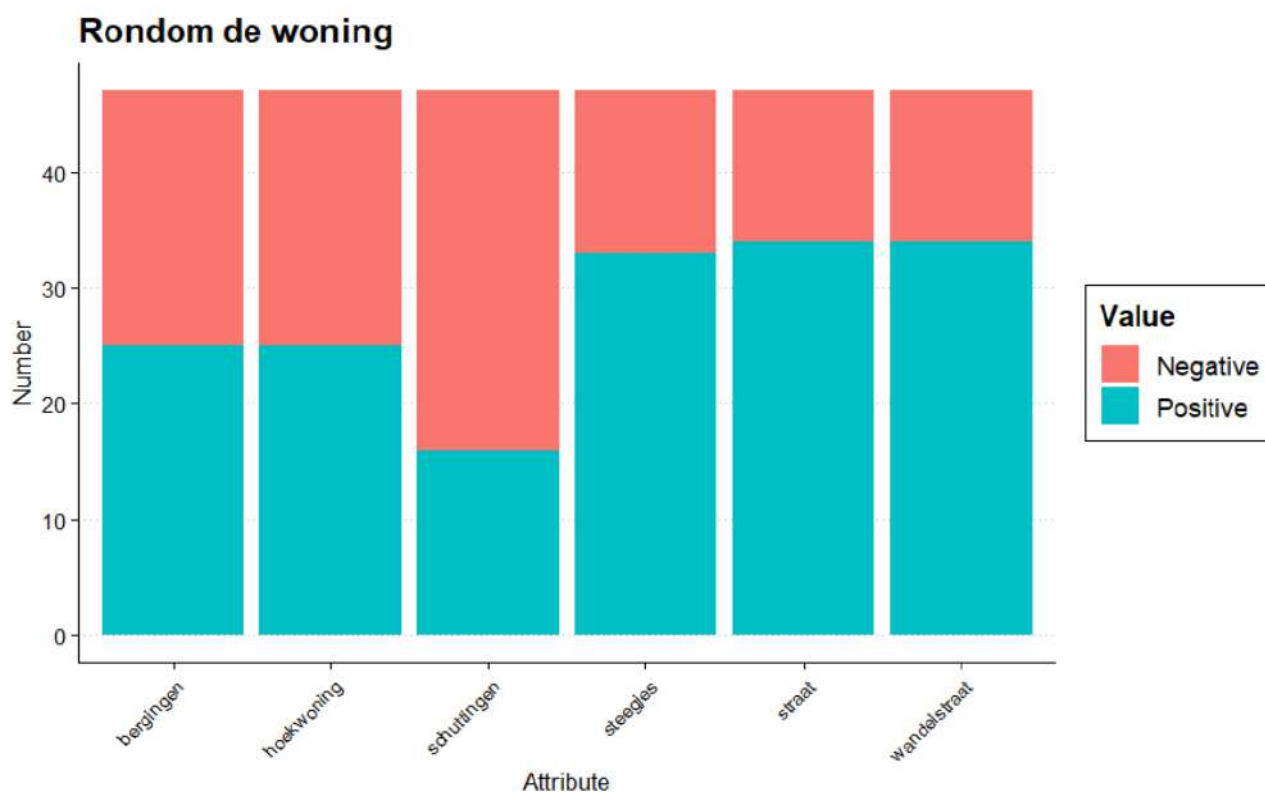
Tabel 5.1: Attributen en sub-attributen op het schaalniveau van het hofje.

Attributen	Sub-attributen	Attribuut-categorie	Quote
Meerderheidsvisie			
Uitstraling	Natuurlijke uitstraling, groene uitstraling, mooi, vrolijk (in de lente en zomer), deprimerend in de winter, meer groen in vergelijking met nieuwere wijken	Verschijsning	"Een plantsoen zorgt voor groen. In de nieuwere wijken staan allen huizen."
Vrije ruimte	Open karakter, afstand van anderen, leefbaarheid, groene vingers de wijk in, uitzicht	Ruimte	"De vrije ruimte en het zicht, dus geen auto's en huizen direct voor je huis." "De plantsoenen geven de buurt lucht, ruimte. En ze worden ook goed onderhouden."
Sfeer	Rust, ontspannen, leefbaarheid, gezellig, saamhorigheid	Comfort Collectiviteit	"Goed voor de algehele sfeer, men geniet wandelend van de buurt en ontmoet elkaar."
Activiteiten	Ontmoeten, wandelen, kinderen spelen, zitten, hond uitlaten	Activiteit	"Het is fijn om de hond uit te laten, voor kinderen om te spelen en te picknicken bijvoorbeeld in de zomer"
Bomen	Leibomen, privacy, meer verschillende bomen nodig	Object	"Plantsoen (strook tussen huizen) Jacob van Campenstraat met prachtige leibomen die 's zomers voor veel privacy zorgen als overburen. Voorstel: tussen de bomen langs de randen voorjaarsbloemen planten. Senioren zijn meer thuis en de woonkamer kijkt uit op het plantsoen"
Bloemen	Narcissenveld, vraag naar aanleg bloemen tussen bomen	Object	"Het bloemenveld met narcissen is ook heel populair en mooi"
Minderheidsvisie			
Diversiteit	Biodiversiteit, vogels, verschillende soorten groen, bloemen, grasveld	Object	"Bomen mooi, maar meer diversiteit zou wel fijn zijn. Het gras wordt zo vaak gemaaid dat zelfs een madeliefje direct wordt onthoofd. Hoeft geen hoog gras te zijn (krijg je ook weer klagers) maar dit diverser met een wandelpaadje bijvoorbeeld. Het zijn nu plekken voor hondenuitlaat."
Onderhoud	Overlast honden en katten, bankjes	Comfort	"Groenvoorziening. Speel gelegenheid voor de kinderen Even lekker op de bankjes zitten maar die zijn zo oud en gammel dus dat gaat niet!!!!"

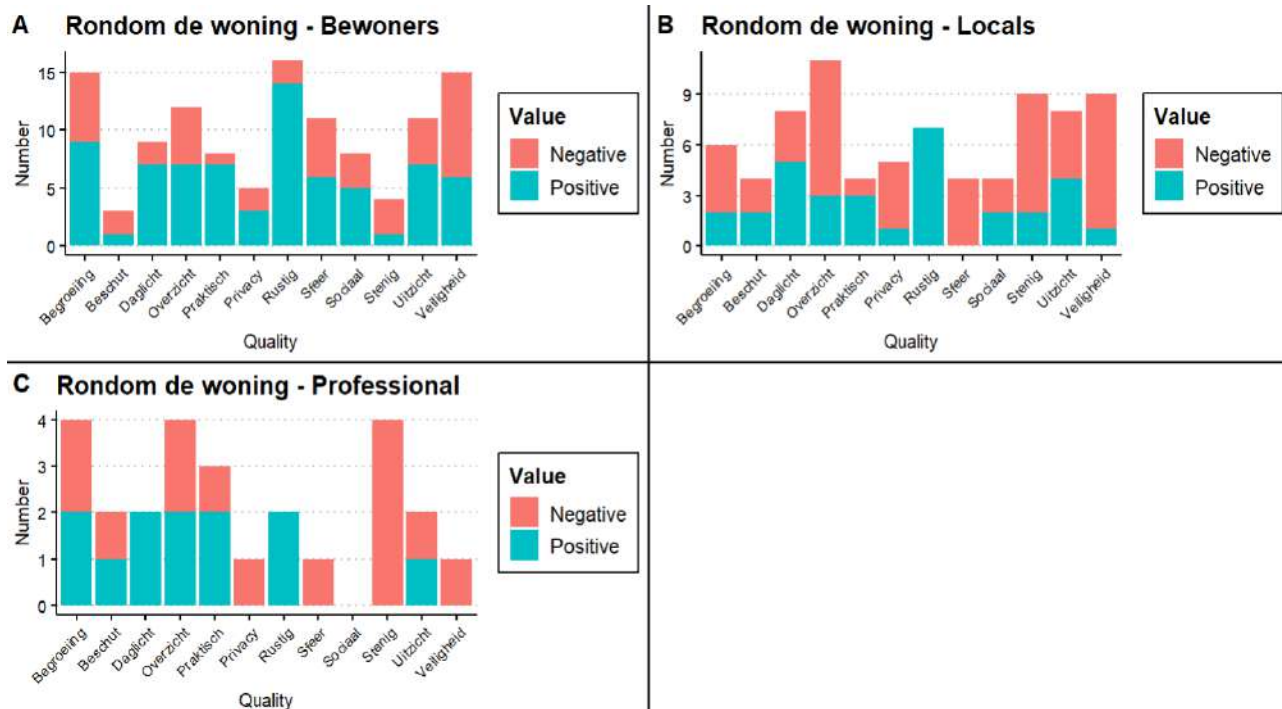
6. Rondom de woning – Publiek en privé

De grafieken hierboven (Figuur 6.1, 6.2) tonen de antwoorden op de vraag: “Wat vind je van deze verschillende ingangen en dingen rond de woningen?”. De antwoorden laten zien dat men overwegend positief is over de steegjes, de ingangen aan de straat (bijvoorbeeld in de Jacob van Campenstraat) en de ingangen aan de wandelstraat (aan de Lieven de Keystraat). Er zijn wel verschillen tussen de groepen respondenten. De aantallen zijn beperkt, maar over het algemeen is de bewonersgroep positiever over deze elementen dan de locals en professionals, met name over de steegjes. Wellicht wordt de functionele waarde van deze elementen door de bewoners zwaarder meegewogen dan de esthetische waarde.

De respondenten zijn minder positief over de bergingen en ingangen van de hoekwoningen; de helft van de respondenten beoordeelt deze negatief. Ook hierbij zijn er verschillen tussen de respondentengroepen, waar de professionals dit keer juist positiever beoordelen. Men is het meest negatief over de schuttingen. De redenen achter de beoordeling in deze swipe-vraag worden verder onderzocht in de twee vragen die hieronder besproken worden.

Figuur 6.1: Antwoorden op de swipe vraag: Wat vind je van deze verschillende ingangen en dingen rond de woningen?

Figuur 6.2: Antwoorden op de swipe vraag, gesplitst naar rol.

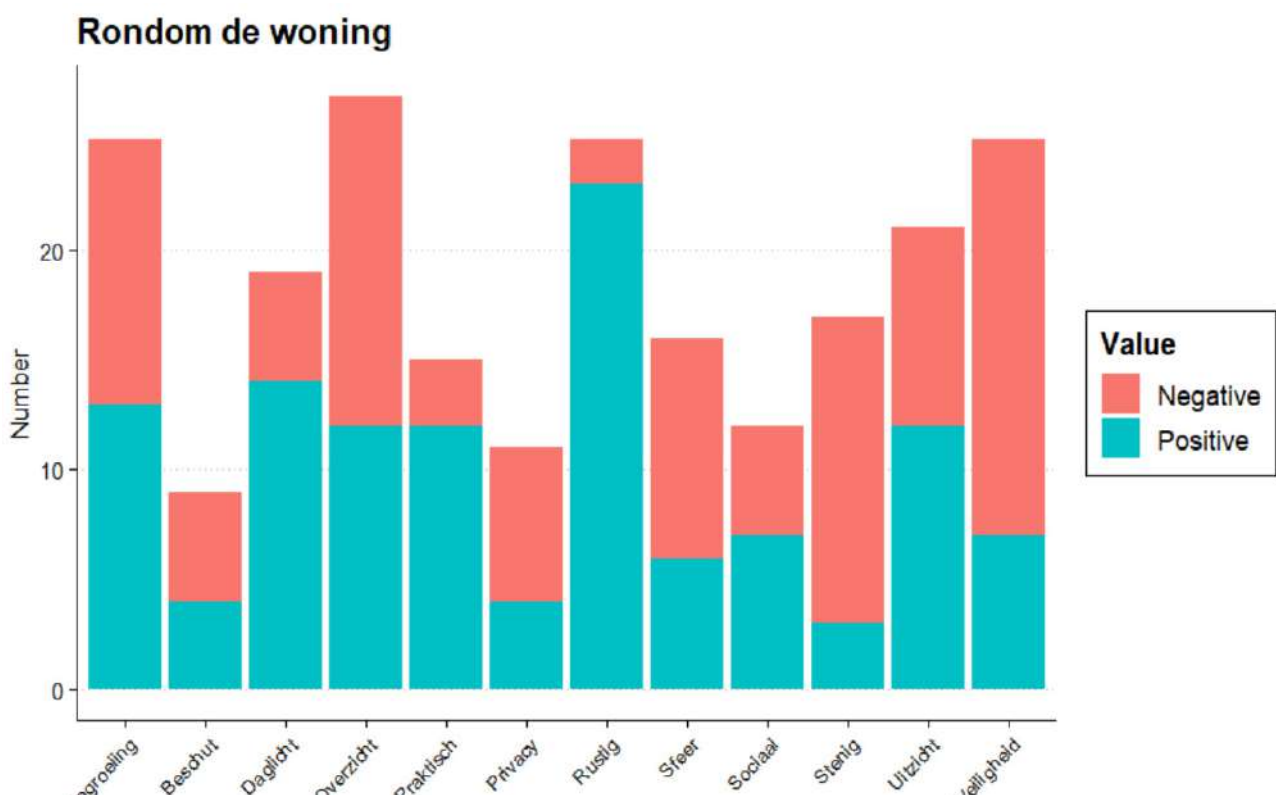

Figuur 6.3: Verschillende entrees en steegjes tussen de woningen zorgen voor enige variatie in de Bouwmeesterbuurt. Bron: auteur.

Kwaliteiten van de ruimte rondom de woning

De antwoorden op de vervolgvraag, “Wat vind je goed of slecht aan de ruimte rond de woningen?”, geven meer inzicht in de kwaliteiten en gebreken van het margegebied rond de woningen. Kenmerken die vaak worden genoemd en relatief negatief (50% of meer) worden beoordeeld zijn ‘begroeiing’, ‘overzicht’ en ‘veiligheid’. De negatieve beoordeling van begroeiing is opvallend, gezien de positieve kijk op het groen in de plantsoenen en langs de vaart. De ingezonden antwoorden in Tabel 6.1 suggereren dat deze beoordeling vooral voortkomt uit het slecht bijhouden van het groen. Het kenmerk ‘overzicht’ wordt met name negatief geëvalueerd door niet-bewonersgroepen. Ten slotte is de (on)veiligheid een belangrijk kenmerk. Dit correspondeert met de ingezonden antwoorden bij de vraag over de gehele buurt in sectie 4, waarbij door meerdere mensen gevoelens van onveiligheid werden genoemd. Opmerkingen m.b.t. de sociale veiligheid kwamen in deze enquête met name naar voren bij vragen die corresponderen met grotere schaalniveaus, namelijk de buurt, openbare ruimte en margegebied rondom de woning. Problematiek rondom (sociale) veiligheid is ook een terugkerend thema in de naoorlogse wijken onderzocht door Quaedflieg & Mooij (2013).

Een veel genoemd en positief beoordeeld kenmerk van het margegebied is de rust. Dit correspondeert ook met de antwoorden in sectie 4 met betrekking tot de openbare ruimte, waar rust door meerdere mensen werd benoemd en gewaardeerd. Ten slotte is een ander positief beoordeeld kenmerk de hoeveelheid daglicht rondom de woningen. Dit is niet verrassend gezien de rationele en ruime opzet van de buurt.

Figuur 6.4: Hoeveelheid en waardering van antwoordopties op de vraag: Wat vind je goed of slecht aan de ruimte rond de woningen?

Figuur 6.5: Antwoorden gesplitst naar rol

Tabel 6.1: Eigen inzendingen door respondenten bij de vraag.

Positief	Negatief
Ruime tuin	Bankjes rondom het plantsoen zijn in een schrikbarende conditie
	Overwoekerende planten
	Rommelig
	Niks
	Onkruid
	Vervallen
	Verloedering
	Verzakking
	Zwerfvuil

Verbeterpunten voor de ruimte rondom de woning

De enquête informeerde vervolgens via de vraag “Wat zou beter kunnen aan de ruimte rond de woningen?” naar de belangrijkste gebreken en verbeterpunten van het margegebied rondom de woningen (Tabel 6.2). Eén van de meest genoemde verbeterpunten was het groen. Hierbij werd gerefereerd aan het onderhoud van het groen (onkruid wieden, snoeien, nieuwe beplanting na kap) en de aanleg van nieuw en andersoortig groen (geveltuintjes, bloemperkjes). Enkele respondenten verbinden het achterstallige onderhoud van het groen als een reden voor verminderd overzicht in de buurt en een minder samenhangend straatbeeld. Een tweede verbeterpunt ligt bij de straten en stegen. Meerdere respondenten geven aan dat de stoeptegels scheef of losliggen, waardoor er struikelgevaar is. Ook geven veel mensen aan dat er veel afval op straat en in de stegen ligt.

Een interessant aspect bij de twee voorgaande kenmerken is dat veel respondenten benoemen dat de bewoners in de eerste plaats verantwoordelijkheid dragen voor het onderhoud van het groen en de straten. Hun aangedragen verbeterpunt ligt bij het aansporen van bewoners om dit goed te onderhouden en hen erop aan te spreken als dit niet voldoende gebeurt. Hierbij wordt niet direct benoemd wie verantwoordelijk is voor het aanspreken van bewoners. Voor bepaalde zaken, zoals het onderhoud van de schuren, stoeptegels en putten, word wel gekeken naar instanties zoals de gemeente en de woningcorporatie.

Ten slotte ligt een laatste verbeterpunt bij de verlichting, met name in de stegen. Meerdere respondenten geven aan dat het in de nacht te donker is op straat, en dat dit zorgt voor een gevoel van onveiligheid.

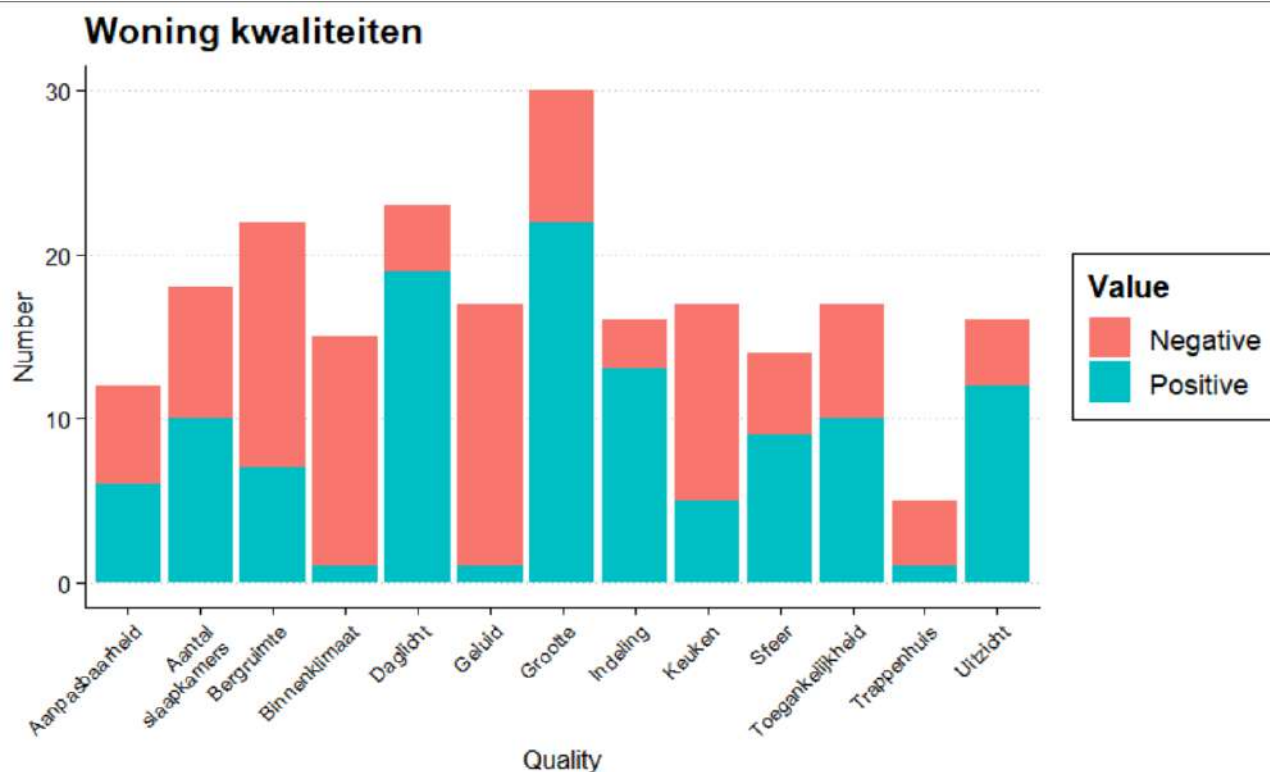
Tabel 6.2: Attributen en sub-attributen op het schaalniveau van het hofje.

Attributen	Sub-attributen	Attribuutcategorie	Quote
Meerderheidsvisie			
Groen	Onderhoud, onkruid, overzicht, meer vergroening en bloemen, geveltuintjes, sfeer	Object Comfort Uiterlijk	“Het is een onsaamenhangend geheel en veel tuintjes zijn een bende en worden slecht onderhouden. Meer groen op de straat en stoep en in de tuinen zou het er gezelliger en vriendelijker uit laten zien, en zou ook voor meer privacy zorgen”
Straten en stegen	Afval, verstening, ongelijke stoeptegels, losse stenen, vieze tegels	Uiterlijk Comfort	“De bestrating zou wel vernieuwd kunnen worden, als het vriest of regent is het spekglad door de algen”
Verantwoordelijkheid voor onderhoud	Bewoners, gemeente, stimulering voor minder verstening, aanspreken op afval dumpen, toezicht op bijhouden van tuin, straat en schutting,	Activiteit Collectiviteit	“Mensen aansporen hun tuin en schutting netter te houden en straat beter bijhouden.” “Mensen moeten veel meer gestimuleerd worden (geholpen) om niet alles te verstenen. Steegjes liggen vaak vol met rommel, zwerfafval.”
Verlichting	In de stegen en brandgangen, veiligheid	Comfort	“Meer verlichting in de avond, de straatjes zijn heel donker in de avond wat een gevoel geeft van onveiligheid.

7. De woning - Gebruikersperspectief

Waardering van de woning

De grafieken Figuur 7.1, 7.2 tonen de antwoorden op de vraag: 'Wat vind je goed of slecht aan de woning?'. De meest gewaardeerde kwaliteit van de woning is de grootte en het daglicht. Daarnaast staan mensen positief tegenover de indeling en het uitzicht, al worden deze kenmerken minder vaak genoemd. De minst gewaardeerde kwaliteiten zijn het binnenklimaat en de geluidsisolatie. Daarnaast zijn veel respondenten ontevreden over de keuken en de bergruimte.

Figuur 7.1: Hoeveelheid en waardering van de antwoorden op de vraag: Wat vind je goed of slecht aan de woning?

Figuur 7.2: Antwoorden gesplitst naar rol

Naast deze resultaten hebben de respondenten maar liefst 53 eigen inzendingen verstuurd (Tabel 7.1). Van deze inzendingen waren slechts 3 positief. Veel van deze inzendingen zijn gerelateerd aan de isolatie en de staat van het onderhoud in het algemeen. De kwaliteiten en gebreken van de woningen worden kwalitatief geduid, samen met de antwoorden op de open vragen, in de volgende sectie.

Tabel 7.1: Eigen inzendingen van respondenten.

Positief	Negatief
Tuin op ZZO	Badkamer en toilet
Tuin is groot	Badkamer te klein
Gas i.p.v. dure stadsverwarming	Condensvorming ramen
	De leidingen zitten knel in de muur. Die tikken/ook waterslot
	Deuren
	Doorsnee
	Erg slecht geïsoleerd
	Erg tijdgebonden ontwerp en indeling
	Gedateerd binnen
	Gehorig (2x)
	Geen raam in woonkamer
	Heel erg gehorig
	Houtrot
	In de huiskamer geen raam dat open kan
	Isolatie (4x)
	Kleuren van buiten zijn lelijk
	Koud
	Kozijnen
	Onderhoud
	Onderhoud woning erg slecht
	Ramen (2x)
	Ramen laten wind door
	Slecht afzuigsysteem
	Slecht geïsoleerd (2x)
	Staat van onderhoud
	Verwarming
	Verzakking
	Vochtig
	Woningen niet vernieuwd

Woning attributen

Tabel 7.2 toont de dominante attributen in de antwoorden op de vragen: “Wat is jouw favoriete plek in de woning?”. Twee plekken in het huis die vaak worden genoemd als favoriete plek zijn de woonkamer en de keuken. Respondenten waarderen de woonkamer vanwege de ruimte, de hoeveelheid daglicht die via de grote ramen binnenvalt, het uitzicht en de verbinding van de woonkamer met de tuin. De nauwe relatie tussen woonkamer en tuin is een breder gewaardeerd kenmerk van deze bouwperiode. Deze zogenaamde ‘tuinkamer’-plattegrond verplaatste de keuken naar de voorkant van het huis en de woonkamer naar de achterkant, zodat deze over de gehele breedte grenst met de achtertuin (Ubink & Van der Steeg, 2011). De (open) keuken waardeert men vanwege het uitzicht, en vanwege de open verbinding met de woonkamer. Sommige respondenten geven aan dat de keuken verouderd is (“Prima woning, zelf gezellig maken. Maar keuken en sanitair wel aan vervanging toe na 40 jaar.”), maar een enkele respondent waardeert ook de originele staat van de keuken (“Mijn grote keuken met het originele aanrecht.”). Ten slotte wordt de (grote) tuin ook vaak genoemd als een favoriete plek, met name in de zomer.

Twee kenmerken werden door een beperkt aantal respondenten aangedragen, maar bieden een interessante afwijkende blik op de woningen. Enkele respondenten gaven aan dat ze de hele woning waardeerden en als hun favoriete plek beschouwde, al dan niet met uitzondering van de gebreken met betrekking tot onderhoud en bergruimte. Ten slotte waren er twee respondenten waarvan de favoriete plek voortkwam uit ongemak. Deze respondenten gaven aan dat hun favoriete plaats in het huis de plekken waren waar ze geen overlast ervaarden van de kou en het geluid, respectievelijk.

Figuur 7.3: De grote tuinen zijn een belangrijke kwaliteit van de woningen. Bron: Nationale woningraad, 1989.

Tabel 7.2: Attributen en sub-attributen op het schaalniveau van de woning voor de vraag 'Wat is jouw favoriete plek in de woning?'

Attributen	Sub-attributen	Attribuutcategorie	Quote
Meerderheidsvisie			
Woonkamer	Uitzicht, verbinding met tuin, ruim, verbinding met keuken, licht, grote ramen	Comfort Ruimte Locatie	"Woonkamer. Lekker licht en mooi uitzicht op het plantsoen."
Keuken	Uitzicht, verbinding met woonkamer, verouderd	Comfort Ruimte Locatie	"De keuken, uitzicht op buitenboys"
Tuin	Grootte	Locatie Ruimte	"De tuin is in de zomer ook fijn en leuk omdat het een grote tuin is."
Minderheidsvisie			
Gehele woning	Hele woning, inclusief tuin	Ruimte Locatie	"Het kan wat mij betreft allemaal een opfrisbeurt krijgen."
Favoriete plek door 'discomfort'	Isolatie, geluid, verwarming	Comfort Locatie	"Keuken, omdat daar een leiding van de kachel loopt en de vloer op 1 gedeelte warmte geeft. De huiskamer is de vloer ijskoud in deze tijd van het jaar." "Een rustige plek, waar je geen burenhoort. Helaas alleen in een hoekje in huis."

Tabel 7.3 toont de attributen voor de vraag "Wat zou beter kunnen aan de woning?". Veel attributen relateren aan het nodige onderhoud of vernieuwing. Dit komt niet als een verrassing, aangezien de buurten uit deze periode inmiddels een leeftijd hebben waar veroudering, onderhoud en renovatie een belangrijke rol spelen. Quaedflieg & Mooij (2013) zien een slechtere waardering voor buurten uit deze bouwperiode waar sprake is van achterstallig onderhoud aan de woningen, in vergelijking met (delen van) buurten die goed worden bijgehouden of die gerenoveerd zijn. Ook Ubink en Van der Steeg (2011) zien slijtage en achterstallig onderhoud van woningen als een probleemkenmerk van buurten uit deze bouwperiode. Isolatie wordt het vaakst genoemd als belangrijkste verbeterpunt. Het gaat hierbij niet alleen om thermische isolatie, maar ook om geluidsisolatie ("De huizen zijn gehorig, ik kan de tv van de burenbijna letterlijk verstaan."). Daarnaast geven respondenten aan dat bij thermische isolatie er niet alleen aandacht moet worden besteed aan het vasthouden van warmte, maar ook aan koeling in de zomer ("s winters erg koud binnen en zomers erg warm.").

Zowel de badkamer, toilet en keuken worden zeer vaak negatief genoemd. Bewoners geven aan dat deze al 30-40 jaar, of zelfs vanaf de bouw, niet vervangen zijn. Veel mensen geven aan dat de badkamer te klein is en dat de wasmachine en de droger er niet goed in passen. De keuken wordt te klein gevonden en heeft weinig opbergruimte en stopcontacten. Bij het ontwerp van de Bouwmeesterbuurt werden keukens doorgaans kleiner ontworpen, hadden huishoudens minder keukenapparatuur en had bovendien het grootste deel van de huishoudens geen droger. Dit alles duidt erop dat respondenten niet alleen behoefte hebben aan vernieuwing vanwege slijtage van de badkamer en keuken, maar ook vanwege veranderde woonbehoeftes.

Ten slotte ligt er een verbeterpunt in het onderhoud van de houten gevel. Respondenten noemen regelmatig schilderen, het verwijderen van houtrot en het schoonmaken van groene aanslag als belangrijke verbeterpunten. Dit heeft met name effect op de uitstraling van de woning, die volgens de respondenten oud en armoedig is bij gevels waar deze problemen spelen. In de projectbeschrijving van de Bouwmeesterbuurt in Nationale Woningraad (1989) wordt beschreven dat men bij het ontwerp zich ervan bewust was dat houten gevels extra onderhoud vergden. Men ging er toen van uit dat de gevels elke zes jaar geschilderd zouden moeten worden. Enkele respondenten geven echter aan dat er langere periodes tussen de schilderbeurten zitten ("Mijn gevel rot op verschillende plekken weg omdat het vast onderhoud (verven) niet vaak genoeg gedaan wordt (laatste keer 2011 of eerder). Weer voor hout kiezen betekent dus in de toekomst weer een rotte gevel/deuren").

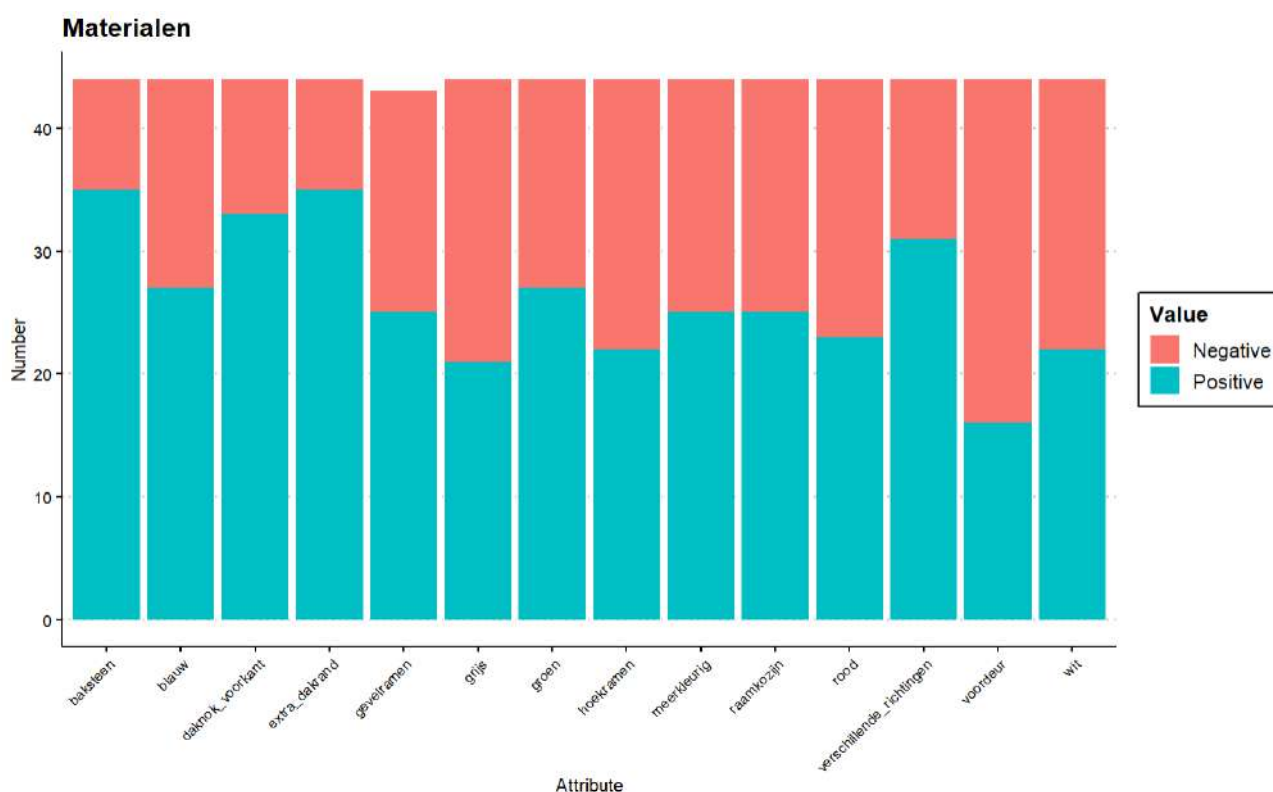
Tabel 7.3: Attributen en sub-attributen op het schaalniveau van de woning voor de vraag 'Wat is jouw favoriete plek in de woning?'

Attributen	Sub-attributen	Attribuutcategorie	Quote
Meerderheidsvisie			
Isolatie	Hitte, kou, ramen, kachels, geluidsisolatie	Comfort Object	"Veel betere isolatie... geen kachel aan? Binnenshuis zo buitentemperatuur. Ook in zomer is warmte woning niet uit huis te krijgen..."
Badkamer en toilet	Oud, te klein, geen plek voor witgoed, vernieuwing nodig	Locatie Ruimte Comfort Object	"De badkamer boven is extreem klein, ook omdat daar de wasmachine en de droger in moeten dus zo past er amper wat in."
Keuken	Oud, te klein, opbergruimte, vernieuwing nodig	Locatie Ruimte	"Verwarming capaciteit, badkamer en keuken te laag/weinig. En te weinig elektrische aansluiting mogelijkheden in de keuken."
Gevel	Onderhoud, regelmatig schilderen, houtrot, schoonmaken	Versijning Object	"Ziet er armoedig uit. Echt een zielige sociale huurwoning. Verf valt van de deur. De bel wil niet meer boven zitten door de houtrot."

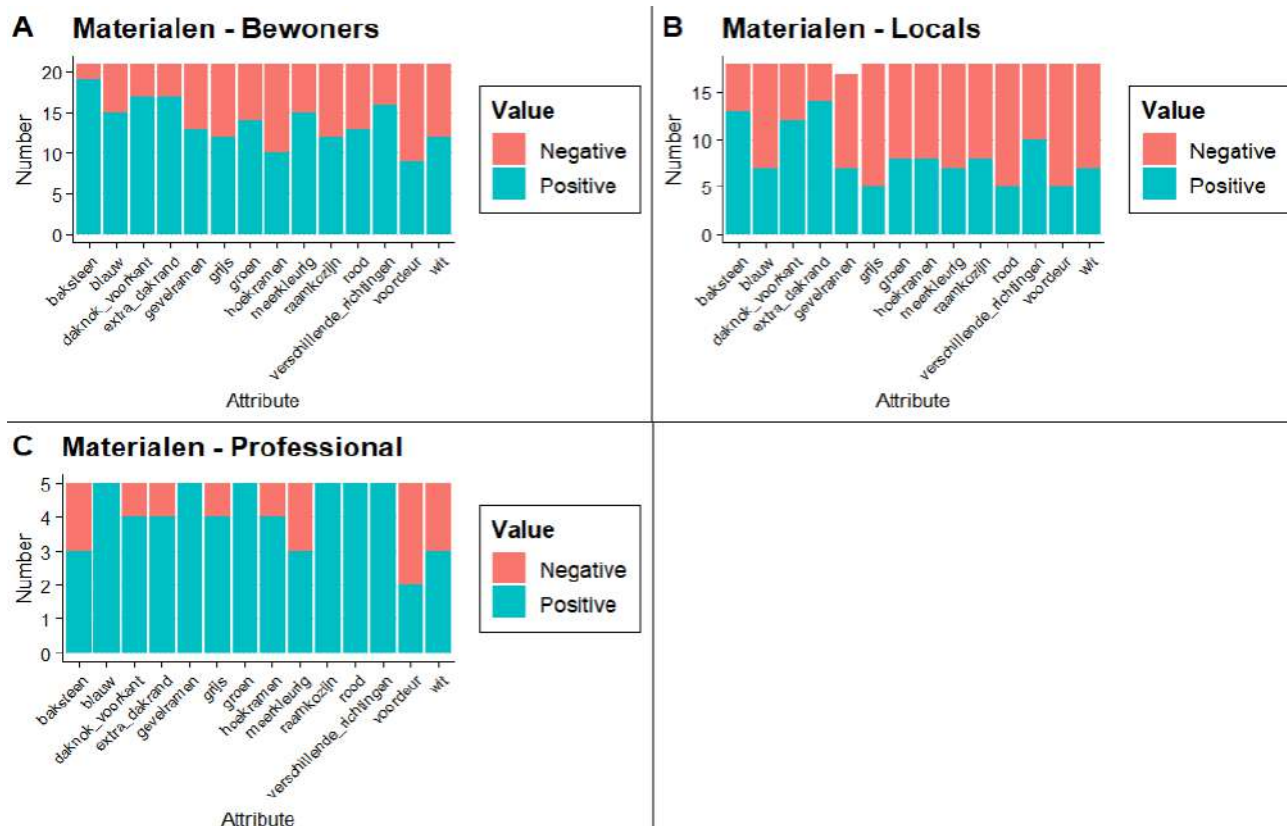
8. Materialen – Materiaalgebruik en details

Waardering van materiaalgebruik en details

De grafieken hieronder (Figuur 8.1, 8.2) tonen de antwoorden op de vraag: “Welke materialen en details vind je mooi of lelijk?”. Respondenten geven aan dat ze de bakstenen borstwering en de opvallende dakvormen (nok aan de voorkant en extra dakrand aan de achterkant) de mooiste details vinden van de woningen. Opvallend is dat mensen de gekleurde houten gevels niet erg positief waarderen. Slechts grofweg de helft van de mensen waardeert deze positief, terwijl dit toch als zeer kenmerkend onderdeel van de Bouwmeesterbuurt wordt gezien en beschreven (Nationale Woningraad, 1989). Ook andere details (opvallende ramen bij hoekwoningen en raamkozijnen en meerkleurige gevels) krijgen een gemixte waardering. Respondenten zijn het meest negatief over de voordeuren.

Figuur 8.1: Antwoorden op de swipe vraag: Welke materialen en details vind je mooi of lelijk?

Figuur 8.2: Antwoorden op de swipe vraag, gesplitst naar rol.

Materiaal attributen

Tabel 8.1 toont de attributen in de antwoorden van respondenten op de vraag: “Welk materiaal of detail vind jij het meest herkenbaar voor de Bouwmeesterbuurt?”. Hier werd door de respondenten een eenduidig antwoord op gegeven. Verreweg de meeste mensen vonden het hout op de gevels het meest herkenbare attribuut. Veel respondenten gaven geen verdere redenen waarom dit voor hen het meest herkenbare attribuut was, maar een aantal mensen gaven zowel redenen waarom ze het waardeerden en waarom juist niet. Zo vinden enkele respondenten dat het hout sfeer en warmte geeft aan de buurt, of een Scandinavische uitstraling. Er zijn ook mensen die minder positief zijn over het gebruik van hout, ofwel omdat ze de uitstraling niet mooi vinden (“Het hout aan de buitenkant van de woningen spuuglelijk en verrot. Zoals de rode huizen in de vorige foto’s. Daar woon ik.”), of omdat ze sceptisch zijn over het onderhoud (“Hout. Graag mee stoppen. Liever kunststof als er geen onderhoud wordt gedaan.”). Dit laatste wijst erop dat men niet per se negatief staat tegenover het gebruik van hout, maar dat men de onaantrekkelijke uitstraling bij achterstallig onderhoud niet waardeert. Enkele respondenten zouden hierdoor andere materialen (kunststof) verkiezen boven hout. Hier spelen eerdere ervaringen met het onderhoud duidelijk een rol.

Een tweede attribuut dat sterk verbonden is met de houten gevels, zijn de verschillende kleuren. De kleuren worden door de respondenten zowel positief (“De mooi rode Scandinavisch kleur als je de wijk in komt”), als negatief (“De achterlijk felle en verschillende kleuren op de huizen”) gewaardeerd. Ook verschilt de waardering per kleur. Zo wordt rood vaak positief benoemd, en het blauw vaker negatief. De andere kleuren (wit, grijs en groen) worden minder vaak genoemd als kenmerkende aspecten.

Door enkele respondenten wordt een vergelijking gemaakt met het gerenoveerde deel van de Bouwmeesterbuurt. Hier zijn de meningen over verdeeld. Sommige zien de renovatie als een grote verbetering, maar anderen vinden de nieuwe kleur niet mooi. Daarnaast zijn er ook respondenten die het jammer vinden dat alles één kleur is geworden in het gerenoveerde deel, maar er zijn ook respondenten die de eenheid juist mooier vinden ("Ik zou het zelf mooier vinden als alle huizen 1 kleur zijn en niet verschillende.").

Tabel 8.1: Attributen en sub-attributen op het schaalniveau van de materialen.

Attributen	Sub-attributen	Attribuutcategorie	Quote
Meerderheidsvisie			
Hout	Traditioneel, sfeervol, mooi, gezellig, warm, Scandinavisch, bijzonder, lelijk, houtrot, mits goed onderhouden	Object Verschijning Comfort	"Hout. Wat onderhoud brengt. En daar kijkt een architect niet naar"
Kleuren	Meerdere kleuren, elk blok eigen kleur, rood, blauw, diversiteit in kleuren	Object Verschijning	"De achterlijk felle en verschillende kleuren op de huizen" "De gekleurde houten gevels natuurlijk! En de rode en blauwe kleuren" "Ik hoop dat de diversiteit in kleuren blijft"
Minderheidsvisie			
Kunststof	Vervanging van hout, geschiedenis van onderhoud	Object Comfort Verschijning	"Het hout, echter ben ik van mening dat bij renovatie beter gekeken kan worden naar kunststof gezien de geschiedenis van het onderhoud."
Gerenoveerd deel Bouwmeesterbuurt	Vergelijking met gerenoveerde deel, dezelfde kleur, grootte van ramen en deuren	Locatie Object Verschijning	"De verschillende kleuren van de huizen in de wijk, tenminste in het gedeelte wat nog niet gerenoveerd is. Wat al wel gerenoveerd is, is allemaal dezelfde lelijke kleur geworden, alle huizen in dat gedeelte van de wijk dezelfde kleur, niet leuk meer" "Ze hebben in de bouwmeesterbuurt al woningen gerenoveerd en zag er prachtig uit. De deuren zijn groter en de ramen zijn groter en kunnen open en meer warmte blijft binnen. Het ziet er allemaal veel mooier uit. Net Als of je in Zweden bent"
Ramen	Raamkozijnen, kleine ramen, hoekramen, rot, schilderen	Object	"De houten kozijnen sluiten niet goed aan waardoor er tocht ontstaat. Bij warm weer zet het hout uit en zie je blank hout verschijnen."

Figuur 8.3: De gekleurde houten gevels zijn een herkenbaar attribuut van de Bouwmeesterbuurt. Bron: auteur.

Tabel 8.2 toont de attributen in de antwoorden op de vraag: “Wat zou beter kunnen aan de materialen?”. Opnieuw is de houten gevel en het onderhoud daarvan het meest genoemde attribuut. Hierbij kan een onderscheid gemaakt worden in twee groepen in de antwoorden. De eerste groep respondenten geeft aan dat ze het gebruik van hout voor de gevel ondersteunen, mits dit beter wordt onderhouden door vaker te schilderen, schoon te maken en houtrot te verwijderen. Een tweede groep ziet liever een verandering naar een onderhoudsarm materiaal, zoals kunststof.

Een tweede kenmerk dat ter verbetering wordt aangedragen zijn de ramen. Respondenten geven aan dat deze te klein zijn, en dat sommige ramen niet (ver genoeg) open kunnen. Daarnaast wordt houtrot bij de kozijnen ook als een verbeterpunt genoemd.

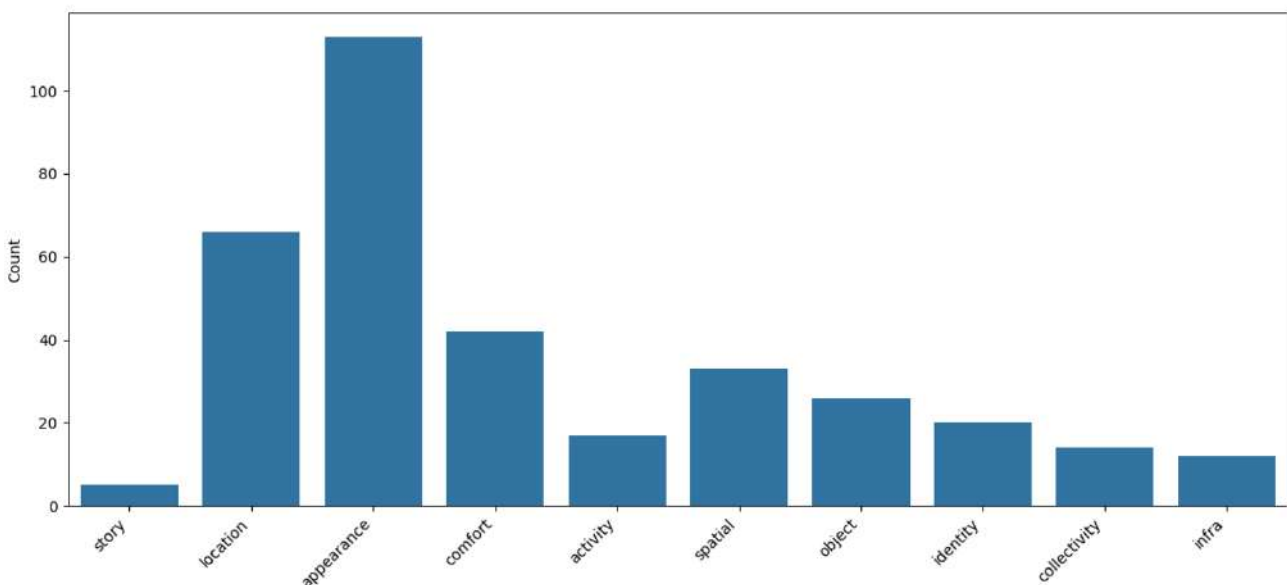
Ten slotte benoemen meerdere respondenten dat ze graag een andere kleurstelling voor de gevels zouden zien. Hierbij geven de meeste mensen aan dat ze graag modernere kleuren zien, en dat de kleuren beter op elkaar worden afgestemd. Welke kleuren men beschouwt als 'modern' wordt uit de antwoorden niet duidelijk. Daarnaast zijn de meningen verdeeld of de kleuren juist sprekend ("Beter diepe kleuren dan lichte kleuren, voor grote vlakken. Lichtere kleuren, zoals lichtblauw of lichtgroen geven een armoedige indruk, wat je niet wilt.") of subtielere, lichte kleuren moeten zijn ("Blauw en rood zijn ook hele specifieke kleuren, die je net maar mooi moet vinden. Het is beter om een neutrale kleur te doen."). Ten slotte zijn de meningen verdeeld of er meer uniformiteit in de kleuren moet komen, of de diversiteit in kleuren juist behouden moet blijven. Een enkeling refereert hierbij aan het reeds gerenoveerde deel van de Bouwmeesterbuurt, waarbij voor één kleur is gekozen ("de verschillende kleuren van de huizen in de wijk, tenminste in het gedeelte wat nog niet gerenoveerd is. Wat al wel gerenoveerd is, is allemaal dezelfde lelijke kleur geworden, alle huizen in dat gedeelte van de wijk dezelfde kleur, niet leuk meer"). Hierbij geldt wel dat de originele kleurstelling van het gerenoveerde deel minder divers en sprekend was dan die van het onderzoeksgebied rondom de Lieve de Keystraat.

Tabel 8.2: Attributen en sub-attributen op het schaalniveau van de materialen.

Attributen	Sub-attributen	Attribuutcategorie	Quote
Meerderheidsvisie			
Onderhoudsvrije of -arme materialen	Kunststof	Object Verschijning Comfort	"Onderhoudsvrijere materialen...hout/verf is dit zeer zeker niet."
Meer onderhoud	Schilderen, schoonmaken, houtrot verwijderen	Comfort Verschijning Object	"Hout is prima mits regelmatig onderhouden"
Ramen	Grootte, kozijnen, openen	Object Verschijning Comfort	"Verder zitten er te kleine ramen in woning of geen mogelijkheid tot openzetten."
Kleuren	Modernere kleuren,	Verschijning	"De kleuren veranderen naar iets wat iets meer modern is. Ik zou het zelf mooier vinden als alle huizen 1 kleur zijn en niet verschillende. Blauw en rood zijn ook hele specifieke kleuren, die je net maar mooi moet vinden. Het is beter om een neutrale kleur te doen"
Minderheidsvisie			
Lekkage	Dak van schuur, dak van woning, houten gevel	Comfort Object	"Dakpannen zijn oud. Constant lekkage."

9. Gelabelde antwoorden per attribuutcategorie

Met het getrainde taalmodel zijn de antwoorden van respondenten opgedeeld in de attribuutcategorieën. Figuur 9.1 laat de verdeling van de open antwoorden over de attribuutcategorieën zien. Hierbij springt verschijning ('appearance') duidelijk naar voren als een vaak genoemde categorie. Deze categorie omvat alle opmerkingen over materiaalgebruik, visuele elementen en esthetiek, maar ook over de staat van onderhoud. Vooral dit laatste is een groot onderwerp gebleken in de voorgaande hoofdstukken. Ook locatie en comfort komen relatief vaak voor. De eerste is een categorie die natuurlijkerwijs veel voorkomt in antwoorden op vragen naar de favoriete plekken van respondenten. Comfort heeft te maken met woonplezier en -comfort, gebruikerservaringen en binnenklimaat.

Figuur 9.1: Aantal classificaties van open antwoorden per attribuutcategorie.

Tabel 9.1 geeft een overzicht van de attributen binnen elke attribuutcategorie. Daarnaast staat aangegeven op welke schaalniveaus deze attributen het meest voorkwamen. De meeste attributen in Tabel 9.1 zijn al besproken in de voorgaande secties van dit rapport. Door de nieuwe labeling komen er wel enkele nieuwe attributen naar voren die nog niet (uitgebreid) aan bod zijn gekomen in de eerdere secties. Dit betreft (sociale) veranderingen in de buurt, speelmogelijkheden voor kinderen en de geschiedenis van onderhoud vergeleken met de eigen woongeschiedenis.

Bij de attribuutcategorieën collectiviteit, identiteit en verhaal komt naar voren dat meerdere respondenten een negatieve sociale verandering in de wijk beschrijven. Dit betreft de komst van nieuwe bewoners ("Wel jammer dat er de laatste jaren veel meer mensen geplaatst zijn die minder om woning, tuin en buurt geven"), vergrijzing ("Vroeger met veel jonge gezinnen tegenwoordig vergrijst het wat.") en opmerkingen over verloedering of verslechtering van de buurt ("Het is een wijk waar je prima als starter kan komen wonen. De afgelopen jaren is de wijk wel verder verslechterd. Het voelt alsof de gemeente de wijk is vergeten.").

Daarnaast geven meerdere respondenten aan dat er te weinig (speel)voorzieningen voor kinderen zijn, of dat deze in het verleden zijn verwijderd. Dit kan invloed hebben op de aantrekkelijkheid voor de beurt voor jonge gezinnen, en beïnvloedt ook de manier waarop de buurt wordt ervaren door (jonge) bewoners ("Heeel veel oude witte mensen, mag meer divers. Mogen meer kinderen en jongeren. Er is geen eens een speelplek voor kinderen, hier opgroeien was dan ook ongeloofelijk saai. En zelfs nu ik ouder ben doe ik niks in Bouwmeesterbuurt.")

Ten slotte zijn er meerdere respondenten die hun persoonlijke woongeschiedenis delen, wat naar voren komt in de 'verhaal' attribootcategorie. Binnen deze categorie maken respondenten vaak de vergelijking tussen hun woonduur en de geschiedenis van het onderhoud ("Ik woon hier nu ruim 9 jaar, m'n buuf 2 blokjes verderop, er is hier al die tijd nog nooit iets aan gevels gedaan!"). Hierbij wordt ook vaak het originele sanitair en keuken genoemd ("Maar keuken en sanitair wel aan vervanging toe na 40 jaar. Wij zijn eerste bewoners en nog nooit iets binnen gedaan").

Attributen per geclassificeerde categorie

Tabel 9.1: Geclassificeerde antwoorden per attribuutcategorie. N geeft het aantal antwoorden per categorie aan.

Attribuutcategorie	N	Gerelateerde Schaal	Attribuut	Sub-attributen	Quote
Activiteit	30	Buurt Plantsoenen	Spelen	Kinderen, (verwijderde) speeltoestellen	"Er is geen eens een speelplek voor kinderen, hier opgroeien was dan ook ongelofelijk saai."
			Wandelen	Wandelpad, ontspannen, in de zon	"Het park en de groene strook langs de lage vaart om te wandelen"
			Honden uitlaten	Meer uitlaadveldjes, ruimte, overlast	"Veel gras is ook belangrijk om de hond uit te laten. Grote velden zijn leuk zodat hij kan rennen"
Verschijning	131	Materialen Buurt	Hout	Onderhoud, sfeervol, warme/vriendelijke/traditioneel/armoedige uitstraling, houtrot, vervangen door kunststof	"Hout is heel herkenbaar bij de woningen. Dit geeft een bijzondere sfeer. Het crèmekleurige was wel iets mooier of het zachtgroene. De sfeer van de houten huizen is mooi."
			Kleur (van gevels)	Vriendelijke uitstraling, verschillende kleuren, rood, blauw	"Ik vind het een mooi opgezette buurt, en de gekleurde huizen vind ik ook mooi, vooral de rode huizen. De kleuren geven een vriendelijke uitstraling."
			Groen(voorziening)	Natuurlijke uitstraling, rustgevend, verzorgd, gezellig, onderhouden	"Groen, gezelligheid, vrolijk"
Collectiviteit	21	Plantsoenenbuurt	Plantsoenen	Gezellig, saamhorigheid, ontmoeten, goed voor de sfeer	"Voor de groenheid. Helaas is het in de herfst en winter niet van toepassing omdat het bomen en struiken zijn die hun bladeren verliezen, en dan ziet het er heel depressief uit. In de lente en zomer is het heel gezellig met de bloesem en de groene bladeren."
			Aanspreken bewoners	Toezicht op onderhoud tuintjes, gevels, bewoners aanspreken	"Beter bijhouden en bewoners aanspreken als ze zomaar de gevels vernielen"
			Nieuwe bewoners	Verschillende culturen,	"Wel jammer dat er de laatste jaren veel meer mensen geplaatst zijn die minder om woning, tuin en buurt geven."
Comfort	68	Woning	Binnenklimaat	Kou, warmte, tocht	"Airconditioning is door de hete zomers wel meer een noodzaak dan een luxe geworden."
			Verlichting	Buitenverlichting, lichtinval in huiskamer	"Meer licht (lantaarnpalen) zou ook heel erg fijn zijn want in de avond is het erg donker en dat is niet fijn met de hond uitlaten of over straat lopen."
			Algemene tevredenheid	Woonplezier, gehele huis	"Het hele huis is een plezier om in te vertoeven!"

			Stoep	Scheve tegels, gladheid, moeite met lopen	"Dat de gemeente de openbare ruimte en stoepen beter onderhoud zodat je als je slecht ter been bent zoals ik ook gewoon veilig kunt lopen"
			Geluid	Gehorig	"De huizen zijn gehorig, ik kan de tv van de burens bijna letterlijk verstaan."
Identiteit	34	Buurt	Mijn 'eigen'	Eigen woning, eigen huis en tuin	"Mijn eigen huis met hoge schutting in de tuin"
			Sociale verandering	Verloedering, vergrijzing, nieuwe bewoners, verschillende culturen	"Ik woon al 36 jaar in de Bouwmeesterbuurt en het is echt een beetje ons kent ons buurtje. Vroeger met veel jonge gezinnen tegenwoordig vergrijst het wat. Ik zou nergens anders willen wonen."
Infrastructuur	16	Buurt Ruimte rond woning	Pad langs de vaart	Lopen, mooi, rustig, groen, water	"Langs de vaart is mooi om te lopen. Alleen jammer dat er veel bomen worden gekapt."
			Steegjes tussen huizen	Donker, smal, onveilig (gevoel)	"De steegjes en brandgang zijn smal en donker voelen niet veilig"
Locatie	92	Buurt Woning	Bosgebied	Wandelen, langs de vaart, angst voor verlies natuur (door kap en door bouw nieuwe woningen)	"Het bos langs de vaart is mooi om te lopen. Alleen is het jammer dat er veel bomen verdwijnen."
			Langs het water	Mooi, wandelen, rustig	"Langs het water (dit zit achter voetbalveld buitenboys) Het is fijn en mooi om water te zien"
			Plantsoen	Henrick de Keyserplantsoen	"mooi, met erg mooie bomen. Idem Henrick de Keyserplantsoen"
			Jacob van Campenstraat	Leibomen	"Plantsoen (strook tussen huizen) Jacob van Campenstraat met prachtige leibomen die 's zomers voor veel privacy zorgen als overburen"
			Kinderboerderij		"het parkje bij de kinderboerderij"
			Woonkamer	Groot, licht	"Woonkamer met veel licht aan voorzijde en de open keuken verbonden met de woonkamer"
Object	42	Materiaal Woning	Gevel	Hout, latten	"Hout. Bijna alle huizen hebben hier een houten bedekking."
			Ramen	Raamkozijnen, ramen in hoeken, kleine ramen, verouderd, rot	"De kleine raampjes" [zijn de meest herkenbare elementen]

Ruimte	67	Buurt Plantsoe- nen	Uitzicht	Vanuit keuken, vanuit woonkamer, op tuin, op Buitenboys, op park, op sportvelden	"Het wandelpad door het groen achter de huizen in de Lieven de Keystraat en het uitzicht over de sportvelden"
			Vrije ruimte	Openheid, zicht	"De vrije ruimte en het zicht, dus geen auto's en huizen direct voor je huis."
Verhaal	12	Buurt Woning	Woongeschiedenis	Veranderingen in de buurt	"Omdat wij daar altijd met plezier hebben gewoond, vanaf de oplevering, maar de laatste jaren verloederd de buurt snel" "Hier als 1e naar toe gekomen vanuit Amsterdam, toen paar jaar Kruidenwijk gewoond nu weer Bouwmeesterbuurt alleen aan andere kant, vind het gezellige wijk"
			Geschiedenis van onderhoud	Originele keukens en badkamers	"Prima woning, zelf gezellig maken. Maar keuken en sanitair wel aan vervanging toe na 40 jaar. Wij zijn eerste bewoners en nog nooit iets binnen gedaan"

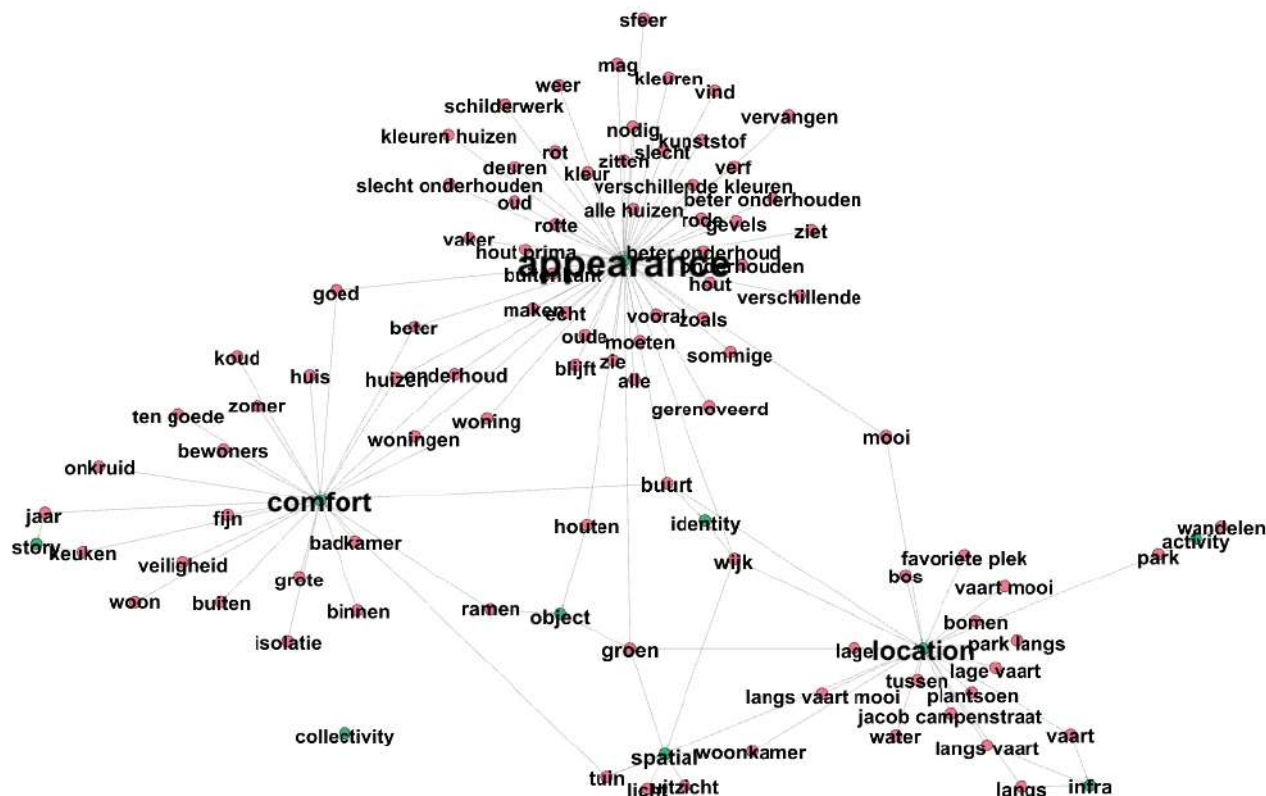
10. Veel voorkomende steekwoorden

Figuur 10.1 toont de meest voorkomende steekwoorden. Dit zijn n-grams (woordenparen van 1, 2 of 3 woorden) die vaker dan 4 keer per attribuutcategorie voorkomen. Sommige categorieën hebben geen enkel steekwoord (zoals comfort of infrastructuur). Andere categorieën hebben wel steekwoorden, maar alleen als 'eilanden'. Dit betekent dat ze geen gemeenschappelijke steekwoorden hebben met andere categorieën.

De meest dominante attribuutcategorie is 'appearance' (verschijning). Dit betekent dat binnen deze categorie veel respondenten dezelfde termen gebruiken in hun antwoorden. Deze termen gaan met name over de houten gevels, de kleuren en het onderhoud. Ook is er een sterke link, meerdere gedeelde steekwoorden, met de categorie 'comfort'. Deze link betreft met name het onderhoud van de woning, en de daaruit resulterende verschijning van de woning en het wooncomfort.

Ook de categorie 'location' (locatie) is dominant. Hier worden met name de groenvoorzieningen en het water beschreven. Hier bestaan er connecties (overeenkomende steekwoorden met verschijning ('mooi'), identiteit ('buurt', 'wijk'), activiteit ('park') en ruimtelijkheid ('woonkamer', 'langs de vaart').

Ten slotte is de algehele netwerkgrafiek veel sterker onderling verbonden in vergelijking met eerdere buurten die onderzocht zijn met de WijkWijzer. Dit betekent dat er veel overbruggende steekwoorden tussen categorieën zijn, wat er weer op duidt dat veelgenoemde thema's (zoals onderhoud) binnen veel attributen en antwoorden voorkomen. Daarnaast zijn er sterke dominante categorieën (comfort, locatie en verschijning), wat erop duidt dat er binnen deze categorieën veel overeenstemming is tussen de antwoorden van respondenten, waar dit bij andere onderzochte buurten gelijkmatiger verdeeld was.

Figuur 10.1: Netwerkgrafiek van de meest voorkomende steekwoorden per attribuutcategorie, met verbindingen tussen steekwoorden die tegelijk in verschillende categorieën voorkomen.

11. Vergelijken van groepen respondenten

Om de antwoorden van verschillende groepen te vergelijken, zijn de respondenten opgesplitst in drie categorieën: huurders (in het onderzoeksgebied rondom de Lieven de Keystraat), locals (bestaande uit VVE bewoners, bezoekers en bewoners van andere delen van de Bouwmeesterbuurt en Almere) en professionals (woonprofessionals, erfgoedprofessionals en architecten). Zoals de grafieken die de opgesplitste antwoorden op gesloten vragen laten zien, is het aantal professionele respondenten gering. Hierdoor kan er niet een betrouwbare vergelijking worden gemaakt tussen de antwoorden op gesloten vragen van deze groep en de overige twee groepen. De professionals die de WijkWijzer hebben ingevuld, hebben over het algemeen een (veel) positievere blik op de onderzochte kenmerken. Vooral de woning en materialen worden gunstiger beoordeeld. Bij het vergelijken van de grafieken komt ook naar voren dat de antwoorden van de huurders in het onderzoeksgebied en de locals veel op elkaar lijken. Veel kenmerken worden door beide groepen belangrijk of juist onbelangrijk gevonden. Over het algemeen blijkt wel dat de huurders een positievere evaluatie geven aan deze kenmerken dan de, over het algemeen negatievere, evaluatie van de locals.

De verschillende evaluaties van de groepen respondenten is eerder onderzocht in Spoormans (2023). Ook daar wordt gevonden dat bewoners en bezoekers vaak een verschillende blik hebben, waarbij bezoekers zich meer focussen op de verschijning van de woning en buurt. Ook wordt gevonden dat bewoners vaak hun woonomgeving positiever beoordelen en een breder spectrum aan attributen herkennen. Dit laatste aspect komt sterk naar voren in de Bouwmeesterbuurt in een breder tijds- en gebruiksperspectief bij bewoners.

Perspectief op tijd

Bij het vergelijken van de open antwoorden tussen de drie groepen komen drie verschillen naar voren, met name tussen de professionals en de twee andere groepen. Ten eerste speelt een breder tijdsbeeld een grotere rol in de antwoorden van huurders en locals. Zo benoemen zij regelmatig de invloed van verschillende seizoenen op de uitstraling van de openbare ruimte ("Helaas is het in de herfst en winter niet van toepassing omdat het bomen en struiken zijn die hun bladeren verliezen, en dan ziet het er heel depressief uit. In de lente en zomer is het heel gezellig met de bloemen en de groene bladeren."). De seizoenen spelen ook een rol bij de waardering van het wooncomfort, zoals het genieten van de tuin in de zomer, maar ook de overlast van hitte en kou binnenshuis. Daarnaast wordt het verschil tussen dag en nacht regelmatig benadrukt wanneer mensen aangeven dat het erg donker is in de stegen en op straat door een gebrek aan voldoende verlichting ("Meer licht (lantaarnpalen) zou ook heel erg fijn zijn want in de avond is het erg donker en dat is niet fijn met de hond uitlaten of over straat lopen."). Ten slotte worden ook langdurige (meerjarige) veranderingen omschreven met betrekking tot de sociale samenstelling en het onderhoud aan de huizen en de openbare ruimte. Dit brede tijdsbeeld draagt kenmerken van de Bouwmeesterbuurt aan die onzichtbaar kunnen blijven voor professionals, omdat zij bijv. niet op de juiste momenten ('s nachts) of niet lang of vaak genoeg aanwezig zijn (ontwikkelingen over meerdere jaren) om deze op te merken.

Perspectief op gebruik

Alle groepen zijn het erover eens dat de woningen en de openbare ruimte toe zijn aan renovatie. Huurders benaderen dit echter meer vanuit een gebruikersperspectief, terwijl professionals meer naar de verschijning kijken. De professionals en locals benoemen hierbij met name de gevelbekleding en vergroening van de openbare ruimte. Dit wordt door de huurders ook benoemd, maar zij leggen daarnaast ook veel nadruk op kenmerken die relateren aan het wooncomfort, met name het binnenklimaat en de indeling van de woning. Ook bij de openbare ruimte benoemen locals en huurders gebreken meer vanuit een gebruikersperspectief, zoals kapotte bankjes, verwijderen van speeltoestellen en hondenoverlast op de grasvelden ("Zo'n mooi plantsoen met zulke schrikbarend slecht onderhouden bankjes. En dat in een buurt vol seniorenwoningen."). Het perspectief van mensen die dagelijks gebruik maken van de alledaagse elementen in de omgeving kan wijzen op kenmerken of verbeterpunten die anderen niet direct opmerken.

De verschillen en overeenkomsten in de antwoorden laten zien dat de verschillende groepen het niet oneens zijn over de belangrijke attributen van de Bouwmeesterbuurt, maar dat zij deze op verschillende manieren benaderen. Huurders en locals hebben een breder tijdsbeeld en focussen meer op comfort en gebruikswaarde. De professionals focussen zich meer op tastbare en uiterlijke attributen.

12. Synthese

Buurticonen van de Bouwmeesterbuurt

Dit onderzoek identificeert drie 'buurticonen' die typisch en karakteristiek zijn voor de Bouwmeesterbuurt. Deze buurticonen, gebaseerd op de antwoorden op de WijkWijzer, zijn zowel tastbare als ontastbare attributen die de beleefde erfgoedwaarde van de buurt representeren.

Groen: van klein tot groot

Een eerste buurticoon van de Bouwmeesterbuurt is het groen: van de leilindes, de tuinen, de plantsoenen en het park, tot de vaart, het bos en het polderlandschap. Dit komt terug in de antwoorden van respondenten waarin ze de weidsheid van de buurt, het wandelen langs de vaart (zie Figuur 12.1) en het uitzicht vanuit de woning en de tuin zeer waarderen. Voor veel respondenten vormen deze locaties en de groenstructuur in het algemeen een essentieel attribuut in de Bouwmeesterbuurt voor ontspanning en dagelijkse activiteiten zoals wandelen, fietsen, spelen of genieten van het uitzicht. De kwaliteiten van de nabijheid van water, plantsoenen en de natuur langs de Lage Vaart is bij het ontwerp van de wijk al erkend en meegenomen. De verkaveling van de wijk is ontworpen voor een goede inpassing in het groen en een goede toegankelijkheid tot de natuur. Dit attribuut wordt door bewoners en bezoekers nog steeds zeer gewaardeerd. Ook wordt het belang van groene ruimte voor dieren genoemd, zowel voor het uitlaten van honden, als voor de aanwezigheid van vogels. Behoud en goed onderhoud van deze ruimte speelt een belangrijke rol in het behouden van deze kwaliteit van de Bouwmeesterbuurt. Meerdere respondenten geven aan dat het onderhoud soms onvoldoende is, en een enkeling spreekt ook van een dreiging voor het 'volbouwen' van de open ruimte: "De onafgebroken dreiging dat het beetje groen en natuurbeleving wat we in de wijk hebben wordt verruild voor bouwen is niet leuk."

Figuur 12.1: Ingezonden foto door respondent als favoriete plek in de Bouwmeesterbuurt: "Het is fijn en mooi om water te zien, en al het groen eromheen, vooral in de zomer is het bos hierbij mooi en groen"

Mijn eigen woning

Het tweede buurticoon van de Bouwmeesterbuurt is de eigen woning. Veel antwoorden van bewoners en locals gaan over eigen huis en tuin. Soms is dit uitgesproken positief: “Het hele huis is een plezier om in te vertoeven”. Andere bewoners zeggen dat ze geen favoriete plek hebben in de buurt, alleen hun eigen woning. Voor veel bewoners is de eigen woning het ‘middelpunt’ van de wijk. Respondenten noemen de kwaliteit van mooie grote eengezinswoningen met een grote tuin. Vanuit het ontstaan van Almere als groeikern was het een belangrijke doelstelling om degelijke eengezinswoningen te maken, waar mensen een eigen plek zouden hebben met veel rust, ruimte en groen (Figuur 12.2). Dit wordt in de huidige tijd ook gewaardeerd. Dit komt niet alleen naar voren in de waardering voor de woningen, maar ook de waardering voor de weidsheid en de rust van de Bouwmeesterbuurt. Dit gevoel van waardering voor een degelijk huis betekent ook dat bewoners veel belang hechten aan de staat van de woning. Met name het comfort (geluid, verwarming, vocht, keuken, badkamer) moet volgens respondenten verbeterd worden.

Figuur 12.2: Het huisvesten van de middenklasse in degelijke huizen met een tuin in het groen was één van de belangrijkste uitgangspunten van het ontwerp van Almere.

Gekleurde houten gevels

Een derde buurticoon van de Bouwmeesterbuurt zijn de gekleurde houten gevels, die door veel respondenten worden gezien als het meest herkenbare attribuut van de buurt (Figuur 12.3). Het hout wordt zowel gewaardeerd als bekritiseerd. Sommige respondenten prijzen de warme, sfeervolle uitstraling van het hout en de Scandinavische uitstraling. Andere respondenten benoemen vooral problemen van het hout, zoals achterlopend schilderwerk en houtrot. De verschillende kleuren van de gevels versterken de herkenbaarheid van de buurt, maar roepen ook gemengde reacties op. Vooral het rode hout wordt vaak positief benoemd, terwijl andere kleuren zoals blauw minder geliefd zijn. Weer andere respondenten pleiten voor 'modernere' kleuren bij een renovatie. De meningen zijn ook verdeeld over de gewenste kleurverdeling: sommige bewoners waarderen de kleurvariatie per woonblok en willen deze graag behouden, anderen pleiten juist voor een meer uniforme uitstraling. De houten gevels en hun kleuren vormen daarmee niet alleen een tastbaar icoon van de Bouwmeesterbuurt, maar ook een onderwerp van discussie over identiteit, onderhoud en esthetiek in de wijk.

Figuur 12.3: De gevarieerde kleurstelling en sprekende kleuren onderscheiden het gedeelte rondom de Lieven de Keystraat van de andere delen van de Bouwmeesterbuurt.

Reflecties op onderhoud

Uit het onderzoek blijkt een duidelijke behoefte aan meer en beter onderhoud. Dit geldt voor de binnenkant van de woning (isolatie, afwerkingen, installaties), voor de buitenkant (houtrot, schilderwerk) en voor de openbare ruimte (parken, trottoirs, bestrating). Vanuit de literatuur is dit een bekend fenomeen in naoorlogse en Post 65 woonwijken. In hun onderzoek naar bloemkoolwijken noemen Quaedflieg & Mooij (2013) dat een slechte staat van onderhoud aan de woningen en verloedering van de openbare ruimte leiden tot een lagere waardering van de buurt. Ook in de inventarisatie van bloemkoolwijken door Ubink & Van der Steeg (2011) wordt dit bevestigd. Zij benadrukken bovendien dat voorkomen beter is dan genezen. Preventief en geleidelijk onderhoud of andere stapsgewijze interventies zijn wenselijker dan een grootschalige herstelslag. Dit laatste is ongewenst omdat het lastig is de waardering van de buurt weer op peil te krijgen zodra bewoners deze eenmaal negatief beoordelen door achterstallig en routinematig beheer (Ubink & Van der Steeg, 2011, p. 159). Gelet op de omvang van de renovatieopgave, zijn met name voormalig groeikernen kwetsbaar voor dit proces. Ubink & Van der Steeg (2011) raden dan ook een verschuiving aan van een onderhoudsperspectief naar een ontwikkelperspectief, waarbij de buurtkwaliteiten (zoals de buurticonen) centraal moeten staan.

De dominante aanwezigheid van onderhoud in de resultaten heeft mogelijk ook te maken met de tijd en context van het onderzoek in de Bouwmeesterbuurt. Het onderzoek is uitgevoerd door TU Delft i.s.m. corporatie Ymere. In de communicatie naar participanten over het WijkWijzer onderzoek is de voorgenomen renovatie van de buurt door Ymere als reden voor het onderzoek benoemt. Dit heeft mogelijk tot gevolg gehad, dat respondenten hun 'klachten' en 'wensen' over onderhoud veelvuldig in de antwoorden hebben opgenomen als input voor de renovatie.

Toch raakt onderhoud aan een breder thema dan alleen de aankomende renovatie. Het belang van een langdurig perspectief op de toekomstige ontwikkeling van de wijk blijkt ook uit de antwoorden van respondenten ("De afgelopen jaren is de wijk wel verder verslechterd. Het voelt alsof de gemeente de wijk is vergeten."). Het is van belang dat de aandacht voor en ontwikkeling van de buurt niet stopt na de renovatie. Zoals beschreven in 'The Care of Things' van Denis & Pontille (2025), een betoog waarbij onderhoud wordt gezien als zorgpraktijk in plaats van iets technisch of saais, is onderhoud een eindeloos proces. In theorie zou er, bij goed onderhoud, minder behoefte moeten zijn aan renovaties of reparaties. Het onderhoud zorgt ervoor dat vervanging niet nodig is. Of, zoals een respondent op de vraag "Wil je tot slot nog wat kwijt over de Bouwmeesterbuurt?" treffend antwoordde: "Niet te veel veranderen, wel verbeteren".

Literatuur

- Bai, N., Nourian, P., Luo, R., & Roders, A. P. (2021a). "What is OUV" revisited: A computational interpretation on the statements of outstanding universal value. *ISPRS Annals of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences*, 25-32.
- Bai N., Luo R, Nourian P, Pereira Roders, A. (2021b). WHOSe Heritage: Classification of UNESCO World Heritage" Outstanding Universal Value" Documents with Soft Labels. In Findings of the Association for Computational Linguistics: EMNLP 2021. p. 366-384. Association for Computational Linguistics.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2023). *Wijk- en buurtkaart 2023*. CBS. <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/nederland-regionaal/geografische-data/wijk-en-buurtkaart-2023>
- Cotte, M. (2021). The Concept of Attribute: A Basis for the Definition, Evaluation and Management of Cultural World Heritage Properties. In N. Kazuhiko, S. Asuka, F. Ayano (Ed.), *Attributes - a way of understanding OUV*. Tokyo National Research Institute for Cultural Properties.
- Delobelle, P., Winters, T., & Berendt, B. (2020). RobBERT: A Dutch RoBERTa-based language model. *Findings of the Association for Computational Linguistics: EMNLP 2020*, 3255–3265. Association for Computational Linguistics. <https://doi.org/10.18653/v1/2020.findings-emnlp.292>
- Denis, J., & Pontille, D. (2025). *The care of things: Ethics and politics of maintenance* (A. Brown, Vert.). Polity Press.
- Fairclough, G. (2009). New heritage frontiers. In: *Heritage and Beyond*. Council of Europe Publishing.
- Howard, P. (2003). *Heritage: management, interpretation, identity*. A&C Black.
- Jones, S., Bonacchi, C., Robson, E., Broccoli, E., Hiscock, A., Biondi, A., ... & Díaz-Andreu, M. (2024). Assessing the dynamic social values of the 'deep city': An integrated methodology combining online and offline approaches. *Progress in Planning*, 100852.
- Nationale Woningraad. (1989). *Wonen in beeld: veertig projecten in de sociale woningbouw* (2e ongewijzigde druk). Nationale Woningraad.
- OpenStreetMap contributors (2017). *Planet dump retrieved from* <https://planet.osm.org>. OpenStreetMap. <https://www.openstreetmap.org>
- Quaedflieg, J., & Mooij, H. (2013). *Bloemkoolwijken: Een uitgekookt concept*.
- Rea, L. M., & Parker, R. A. (2014). *Designing and conducting survey research: A comprehensive guide*. John Wiley & Sons.
- Spoormans, L. G. K. (2023). Everyday Heritage: Identifying attributes of 1965-1985 residential neighbourhoods by involved stakeholders. [Dissertation (TU Delft), Delft University of Technology]. A+BE | Architecture and the Built Environment. <https://doi.org/10.7480/abe.2023.21>
- Ubink, M., & van der Steeg, T. (2011). *Bloemkoolwijken: Analyse en perspectief*. SUN.

Veldpaus, L. (2015). *Historic urban landscapes: framing the integration of urban and heritage planning in multilevel governance*. [PhD Thesis (Research TU/e / Graduation TU/e), Built Environment]. Technische Universiteit Eindhoven.

Woningbouwvereniging Almere. (1984, 31 januari). *Definitief ontwerp voor 597 woningen, 650 m² winkelruimte [...] in Almere; locatie Almere-buiten 3C1 en 3C2*. Stadsarchief Almere.